

ISSN 1302-3519

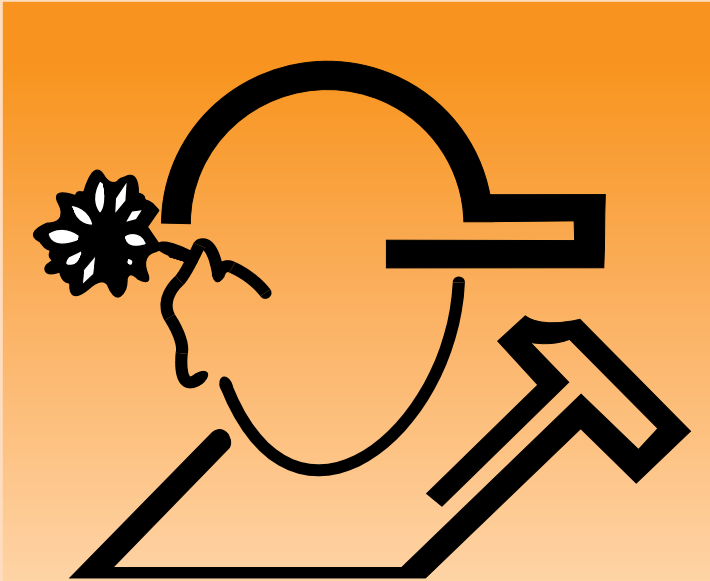
ÇALIŞMA ORTAMI

İki Ayda Bir Çıkar / Sayı : 119

Kasım - Aralık 2011

İŞÇİ SAĞLIĞI
İŞ GÜVENLİĞİ
ERGONOMİ
İŞ HİJYENİ
ÇEVRE
TOPLUM ÖRGÜTÇÜLÜĞÜ
ÇOCUK EMEĞİ
KADIN
SOSYAL POLİTİKA
NÜFUS
SOSYAL HEKİMLİK

- Toplum Hekimliğine Gönül Verenler (6): Hekim Ceyhun Atuf Kansu
 - En Acı Ekmek Parası
 - Kaplumbağa Hızı İle Çocukları
 - 171 İşçi İşyerinde Öldürüldü
- Dünyada ve Türkiye’de Sağlığa ve Sağlık Çalışanlarına Yönelen Şiddet
 - Az Zamanda Çok İşler Yaptı
 - Patatesle Gelen Mutluluk
 - Nusret Fişek’i Anmayı Hala Sürdürüyoruz
 - Anti-sosyal Politikalar, Siyasal Patikalar
- İki Dakika Düşün: Tehlikeyi Tanıyalım: Taş Duvarın Örülmesi

*Çalışan Çocuklara "Vefa Borcu"nuza
Ödemek İster misiniz?*

*Fisek Enstitüsü'nün 29. Yılı
Çalışma Ortamı'nın 19. Yılı*

www.fisek.org.tr

Toplum Hekimliğine Gönül Verenler (6)

HEKİM CEYHUN ATUF KANSU

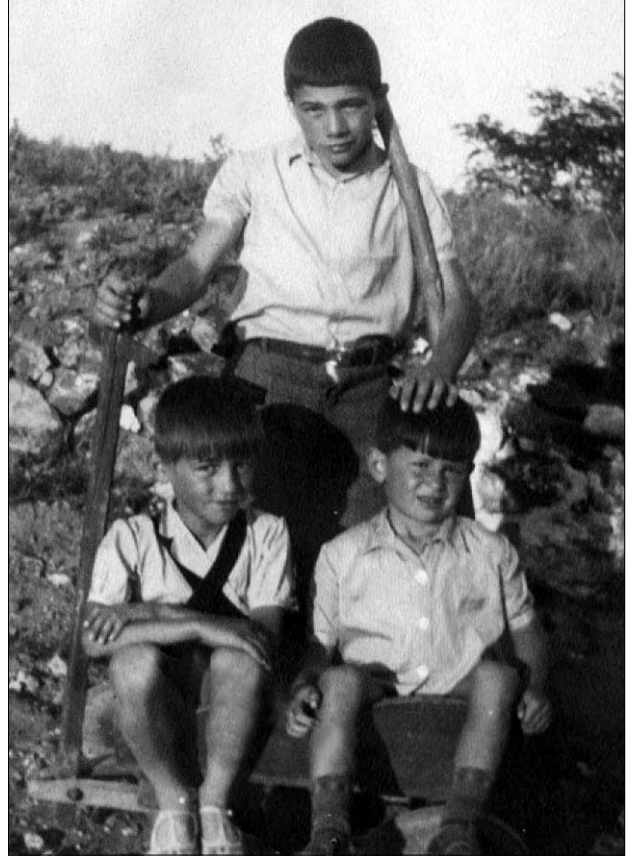
Engin TONGUÇ(*)

Akrabam Dr.Ceyhun Atuf Kansu, yaşamıma yön veren yakınlarımdan biridir. Çocukluk ve gençlik yıllarımda önemli bir bölümü onunla birlikte geçti, üzerimdeki etkisi daha da artarak yaşamım boyunca sürdü. Onun hekimlik anlayışını bazı anılarımı anlatarak belirtmeye çalışacağım:

O, Ankara Etlik Bağlarında yaşadığım çocukluğumun oyun kurucusu ve örnek almaya çalıştığım abisi idi. Neydi o oyunlar? Bağın bir köşesine dizdiğimiz bir sıra taşlardan bir belde yaratmıştık. Bu beldenin oradakilere hizmetle yükümlü memurları idik. Ceyhun abi, kardeşi ve ben zaman zaman kaymakam, tapucu, mal müdürü, hükümet doktoru, tarım müdürü, güvenlikçi, v.b. gibi görevliler oluyorduk. Herhalde yöneticilik yapan babalarımızın konuşmalarından esinlenerek Ceyhun Abi böyle bir oyun kurmuştu. O dönemin ilkokulu da bize kalkındırılacak bu ülkeye hizmetle yükümlü olduğumuzu aşılamıyor muydu? O "Küçük Hisar" beldesine hizmet oyununu yıllarca sürdürdük. Oyunun tüm yaşamımızı yönlendirecek bir etkinlik olduğunu o zamanlar elbette bilmiyorduk.

Meslek seçimime sıra geldiği zaman, Ceyhun Abinin etkisinde kaldığımı ve hekimlik mesleğine bu etki ile girdiğimin bilincine yıllar sonra vardım. Ben Tıp Fakültesinde öğrenci iken, O, doktor çıkmış, ve uzmanlık için asistanlığa başlamıştı. Öğrenciliğim sırasında, onun daha önce kullanmış olduğu ders kitapları bana geçmişti ve bunlardan çalışıyordum. Kitapları ilginçti. Birçok sayfanın kenarlarına konu ile ilgili olmayan notlar, şiir parçaları, düz yazılar yazmıştı. Örneğin bir kol kemiğinin anatomisini okurken, karşınıza bunlar çıkıveriyor ve ders metni ile garip bir kontrast oluşturunyorlardı. Bu kenar notlarının birçoğu içerik olarak toplumsal sorunlar, varsıllık-yoksulluk konuları ile ilgiliydi. Bazıları duygusal, bazıları da düşünsel nitelikteydi. Anatomisi çalışırken, aynı anda bu konulara da kafa yormak herhalde bir tıp öğrencisi için pek de olağan olmasa gerekti.

Ankara Numune Hastanesi'ndeki çocuk hastalıkları asistanlığı sırasında, tıp öğrencisi olan beni, sık sık hastaların yanına götürüyor, bana bir şeyler öğretmeye çalışıyordu. Bunu yaparken, hastanın geldiği ortamı, toplumsal koşullarını da anlatıyordu. Ama o günlerdeki asıl uğraşımız "Altındağ Polikliniği" olacaktı: İki sınıf arkadaşım ve ben ve Ceyhun Abi Ankara'daki Türkiye Gençler Derneği'ne üye olmuştuk. Dernek o günlerin önemli sol kuruluşlarından biriydi. Kurucuların çoğu Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi öğrencileriydi. Düşünce önderleri oradaki sol hocalardı. Nitekim, o ünlü 1951 tutuklamalarında onlardan birçoğu onlardan olacaktı. Dernekteki çalışmalar daha çok teorik düzeydeydi. Bizlerse, belki daha çok tıp gibi uygulamaya dönük bir meslekten geldiğimiz için, somut bir şeyler yapmak istiyorduk. Ankara'da gecekondulaşma yeni başlamıştı. Ceyhun Abinin önerisiyle, Altındağ gecekonduları arasında, derneğin bir poliklinik açması, çalışma saatleri dışında Ceyhun Abinin burada hekimlik yapması ve biz tıp

Nafi Atuf Kansu'nun Etlik'teki bağından... Ayaktaki çocuk: Ceyhun Atuf Kansu, oturanlar soldan sağa: Arman Atuf Kansu, Engin Tonguç.

öğrencilerinin de ona yardım etmemize kararı verildi ve biz üç tıp öğrencisi, asistan Ceyhun Abi, bir Pazar günü bazı masa,sandalye ve araç gereçleri sırtlayarak yaya çıktığımız Altındağ'ın tepesinde kiralınmış iki odalı bir gecekonduda polikliniği açtık. Burada daha çok çocuklar bakılıyordu ve yoğun ilgi vardı. Birkaç ay önce Mısır'da çıkan bir kolera salgınının Türkiye'ye de bulaşması tehlikesine karşı başlatılan aşı kampanyasına yardımcı olmak kararını verdik, Sağlık Müdürlüğü'ne başvurduk, o semtlerde herhangi bir sağlık birimlerinin olmadığını, çok sevindiklerini söyleyerek bize aşıları verdiler ve Altındağ'da yüzlerce çocuğa aşı yaptık. Sonra Ankara'daki o ünlü sağ miting, Rektörün hırpalanması olayı oldu, bizim Dernek de basılarak tahrip edildi, Poliklinik de kapandı. Bundan da en çok komşumuz olan kahveci üzüldü; meğer bizi izlemekle görevli polisler o kahvede otururlarmış, adam müşterisiz kaldı!

O yıllar (1946-50 arası) karşı devrimin başlangıç yıllarıdır. Bir yazar ve bir şair olarak tüm diğerleri gibi Ceyhun Abi de izleniyordu. Ama onun asıl rahatsızlığı Hastanede idi. Artık uzman başasistandı ve o Çocuk Kliniği Tıp fakültesine bağlanmıştı, başında da Prof Eckstein vardı. Önü açtı ve bir akademisyen olmak için burada görevini sürdürebilirdi. Hepimiz de bunu bekliyorduk. Ama hiç

* Dr., Yazar, İsmail Hakkı Tonguç Belgeği Vakfı Kurucusu, SSK Meslek Hastalıkları Hastanelerinin Kurucusu, SSK eski Genel Müdür Yardımcısı, Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi Onur Kurulu ve İşçi Sağlığı Kolu eski Üyesi

beklenmedik bir karar verdi: Fakülteden ayrılacak ve Anadolu'ya gidecek, orada halka hizmet edecekti. Üniversitenin halktan kopukluğundan, toplumsal sağlık sorunlarına yeteri ilgi gösterilmeyişinden, bu konularda herhangi bir çalışma ve araştırma yapılmayışından, dar ve sınırlı anlamda bir tedavi hekimliği dışında bir etkinliğin olmayışından yakınıyordu, bundan rahatsızlık duyuyordu. Ve herkesi şaşkınlıkta bırakarak, akademisyenlik kariyerini bir kenara iterek ayrıldı, Turhal Şeker Fabrikası Hekimliğine gitti.

Artık yıllarca orada çalışacaktı. Fabrikanın bir hastanesi de vardı. Dört uzman hekim çalışıyordu. Fabrika çalışanları dışında, çevredeki halka da hizmet veriliyordu. Ceyhun Abi o çevre ile çok ilgiliydi, sık sık köylere gidiyor, oradaki olumsuz sağlık koşullarını inceliyor, elinden geldiğince yardımcı olmaya çabalıyordu. Yazılarında şiirlerinde bu konuları işliyordu. O çok tanınmış **Kızamuk Ağıdı** şiiri, bir köyde, bir günde onlarca çocuğun öldüğü bir kızamık salgınındaki gözlemlerinden ve kendisini kahreden umarsızlıktan doğdu. Kızamık bitiyor, difteri başlıyor, etkili bir sağlık örgütlenmesinin olmadığı yörede çocuklar dökülüyordu. Sıtma ise sürekli olarak vardı. Üst sınıflardaki bir tip öğrencisi olarak bir yaz tatilinde yanına gittiğimde, hastanenin laboratuvarında boyadığı preparatlardan, mikroskopta bana sıtma etkenlerini gösterişini bugün gibi anımsıyorum.

Almanya'daki uzmanlık öğrenimimden sonra yurda döndüğümüzde eşimle birlikte iş bulamadık. Hiçbir klinik dışarıdan gelenleri almak istemiyordu; kendi elemanlarını yetgiliyorlardı. Ceyhun Abi bize Amasya Şeker Fabrikası hekimliğini buldu. Orada işe başladık. Burası Turhal'a trenle birkaç saat uzaklıktaydı ve burada çocuk hast. uzmanı olmadığı için, onbeş günde bir Ceyhun Abi Turhal'dan geliyor, iki gün kalıyor ve bizim fabrika çalışanlarının çocuklarına bakıyordu. Onun olduğu günler, poliklinik yaptığımız Fabrika'nın Reviri çocuklar ve anneleriyle tıklım tıklım dolardı. Sabah erkenden başlayarak, akşamın geç saatlerine kadar, hiç bıkmadan, sinirlenmeden, yorgunluk belirtisi göstermeden, yemek yemeği bile unutarak, o çocukları muayene ederdi. Herbirini aileleriyle birlikte tanırırdı. Bazen hastalanacağından korkarak, ona işini bıraktırır, zorla onbeş yirmi dakikalık bir dinlenme molası verirdirdim. O zaman Fabrikanın bahçesindeki revirin arkasına çıkar, oradaki çam ağaçlarının altına, yere oturur, bir sigara içerdi. Çam ağaçlarına uzun uzun, sevgiyle bakar, çoğu kez yerden bir avuç toprak alarak avucunda tutar, koklardı. Bu ülkeye olan sevgisi, bu toprağa olan tutkusu böyle somutlaşırdı. Akşam oturduğumuz lojmanın balkonunda birkaç kadeh rakı eşliğinde yediğimiz yemek, gecenin geç saatlerine kadar süren konuşmalarımız, o günlerin en güzel anılarıdır. Amasya günlerinde birlikte yaptığımız hekimlik, onun hekimlik anlayışını, çalışma yöntemlerini, hastaya ve yakınlarına davranışını yakından görmemi, gözlememi sağlamıştır.

Tıbbı ve hekimliğe bakışı nasıldı? Ona göre tıp, insanları, doğayı, dünyayı, yaşamı anlamak için en elverişli bilimdir. Tıp, yalnız hastalıklarla uğraşan ve sağılan bir bilim değildi. Böyle geniş bir açıdan tıbbı bakınca, onun tadına varılabiliirdi. Beni tıp öğrenimi yapmaya heveslendirirken, hep bunu söylerdi. Tıbbı böyle görebilmek için, kişinin iyi

Ceyhun Atuf Kansu (solda ikinci) Turhal'da sağlıkçı arkadaşları ile birlikte.

bir genel kültürle donanmış olması gerekirdi. Yoksa hekim, yalnızca bir "zenaatkar" olarak kalırdı. Klasik hekimlik hasta-hekim-hastalık arasında gerçekleşen bir meslek uygulamasıydı. Ve ona göre artık bu anlayış yetersizdi. O hasta nereden, hangi koşullardan geliyordu, o koşullardan sağlığı nasıl etkileniyordu? Bu konularla ilgilenmeden, yalnızca o anki hastalığı sağaltmaya çalışmak yeterli değildi. Ortam ve çevreden gelen olumsuz etkenlerle ilgilenilmedikçe, bunlar incelenmedikçe, bunların giderilmesi için gerekli düzenlemeler, örgütlenmeler yapılmadıkça, bu üçlü arasında uygulanan tıp yeterli olamazdı, bir kısır döngü olmaktan ileri gidemezdi. O üçlüye bir dördüncü boyut, toplumsal koşullar eklenmeliydi. Hekim, mesleğini yaparken bu dördüncü boyutu da dikkate almalı, o koşullarla ilgilenmeli, oralardaki olumsuzlukların giderilmesi için savaşım vermeliydi. Böyle olunca artık o, bireyci bir mesleğin değil, toplumcu bir mesleğin adamı oluyordu. Tıbbi çalışmaları ve yazıları, düz yazıları, şiirleri, hep bu ana düşünce üzerine kurulmuştur ve yaşamı süresince hep bu görüşü savunmuştur. Ama ne yazık ki o yıllarda toplum hekimliği henüz ülkemizde pek az biliniyordu. Yalnızca birkaç sayılı tıp adamı bu konuda bilgi sahibi idi ve savaşım veriyorlardı. Üniversite içerisinde bireysel ve toplumcu tıp görüşünün çatışması vardı ve ne sağlık hizmetleri, ne de sağlıkla ilgili resmi kuruluşlar toplumcu görüşten haberdardılar. Bu koşullarda, Ceyhun Abi'nin uğraşları da, benzerleri gibi, yalnız kendi hekimlik uygulamalarıyla sınırlı kalıyordu.

Son olarak onun kişiliği ile ilgili bir özelliği vurgulamak isterim: Çocukluğu, gençliği ve tüm yaşamı, hekimliği, yazarlığı, şairliği, özel ve resmi yaşantısı, tümüyle bir bütündür. Bunların arasında hiçbir çelişki, uymazlık yoktur. Kişiliği tek ve yalındır. Yaşamı boyunca neleri savunmuşsa, ona göre yaşamış, ona göre mesleğini yapmış, ona göre yazılarını, şiirlerini yazmıştır. Bunun az kişide bulunan önemli bir özellik olduğunu sanıyorum.

Anısına saygıyla, özlemle.

KIZAMUK AĞIDI

Ben, gamlı, donuk kış güneşi,
Çıplak dallarda, sessiz dinleniyordum.
Köyleri, yolları, dağı taşı
Isıtıyor, avutuyordum.

Bir köy gördüm tâ uzaktan,
Dağlar ardında kalmış, bilmezsiniz,
Kar örtmüş, göremezsiniz karanlıktan,
Yalnızlıkta üşür üşür de çaresiz,

Ben gördüm bu köyü, damlarının altında,
Çocukları kızamuk döküyor,
Gözleri, göğüsleri, yüzleri, ah bırakılmış tarla,
Gelincikler arasından öyle masum bakıyor.

Habersiz hepsi, kızamuktan ve ölümünden,
Kirlî yüzlerinde açan ölümünden habersiz,
Ve, düşmüş bir gül oluyorlar birden,
Bebekler ölüyor, ölümünden habersiz.

Ali'lerin kızı Emine'yi gördüm,
Öldü... Yusuf'ların Kadir öldü, emminin Durdu öldü,
İkindiye doğru, evlerine vardım,
Gördüm, Döne öldü, Ali öldü, Dudu öldü.

Bir bir saydım, yirmi üç çocuk,
Ah, güllü Gülizar öldü,
Gördü kış güneşi, gamlı ve donuk,
Daldı oğlanlar, çiçekte kızlar, öldü.

Gamli türkümle tepeden aşağı bıraktım,
Bıraktım kendimi düşesiye, ölesiye,
Bu acıdan sonra nasıl doğacaktım,
Nasıl dönecektim aynı köye?

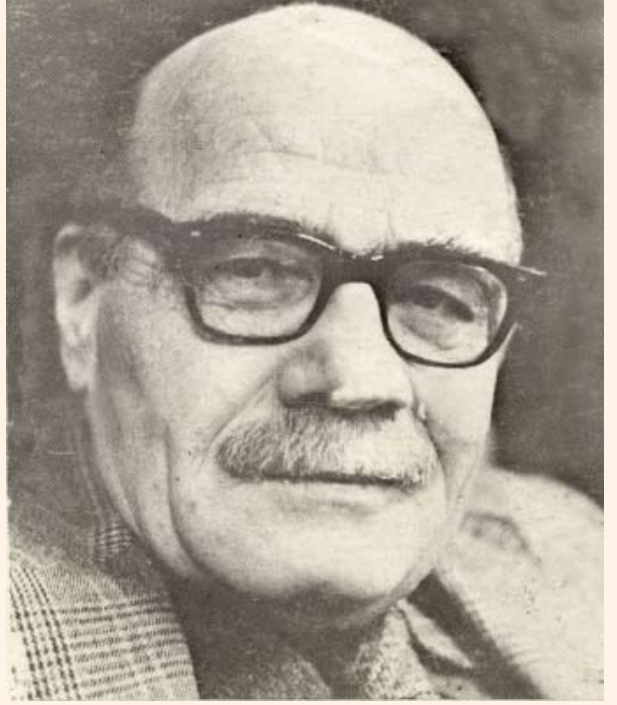
İniyor ve karaltında örtüyordum,
Bu çocukları, bu habersiz çocukları,
Görmediniz, anlatamam, ürperiyorum.
Bir şey demek için açılmıştı dudakları.

Ah, ben bir gün tepelerden, tepelerden
Varıp önünüze, önünüze dikilip duracağım,
Aydınardan, hekimlerden, öğretmenlerden,
Bir gün soracağım, bu çocukları soracağım.

O çaresiz, o yalnız, o karanlık günde,
Siz neredeydiniz diyeceğim, neredeydiniz?
Ben perişan, utanmış...bu köyün üstünde,
Kahrolurken, siz beyciğim neredeydiniz?

Ben, bir günde yirmi üç küçük ölünün,
Gömüldüğünü gördüm bu köyde kızamuktan,
Ya siz ne gördünüz, söyleyin, söyleyin,
Bir şey söyleyin, bir şey söyleyin uzaktan.

Ah, ben gamlı kış güneşi, aydınlığın
Bütün suçlarını kalbimde taşıyım,
Görerek ah, görerek, bilerek bir yığın
Karanlık gündüzün üstünde yaşarım.

Her mevsim dolanıp geldiğinde bu köye
Gücük ayda, kar örtülü bu ovada,
Utancım, hıncım, yaş dökerek böyle,
Gamlı ve perişan asılı duracağım havada.

İkindiye doğru bırakıp kendimi
Bu küçük mezarların üstüne.
Bilmeyeceksiniz, perişan, çaresiz halimi,
Gül diyeceğim, gül dereceğim gül üstüne.
Yol kıyısında yirmi üç çocuğun mezarı,
Ah diyeceğim, ah dökeneğim yol üstüne

Ceyhun Atuf KANSU

Yusuf ve Rojdar Bostancı kardeşler olayların yaşandığı mahallelerde el arabasıyla dolanıp boş gaz bombası kapsülleri topluyor.

EN ACI EKMEK KAPISI

ÇATIŞMALAR SÜRÜYOR

Kuzey Irak'tan Türkiye'ye geçmek isteyen 12 PKK'lı terörist geçen hafta sonu Sırmak Uludere'de sınır bölgesinde öldürülmüştü. PKK'lıların öldürülmesini protesto eden gösteriler nedeniyle Güneydoğu kentleri savaş alanına dönmüştü. Olaylar dün de devam etti. Mardin'in Nusaybin ve Kızıltepe ilçelerinde izinsiz gösteri yapan gruplar, bankalar, hükümet konağı ve sağlık ocağına molotofla saldırıp, polisle çatıştı.

OKUL HARÇLIĞI İÇİN

Sırmak Cizre'de yaşanan olaylar ise ilköğretim okulu öğrencisi olan 14 yaşındaki Yusuf Bostancı ile kardeşi 11 yaşındaki Rojdar Bostancı'ya ekmek kapısı oldu. Bazı yasıtları polisle çatışırken Yusuf ve Rojdar ise olaylardan ekmek parası çıkarmaya çalışıyor. İki kardeş, tehlikeleri göze alarak, çatışma sırasında polisin attığı gaz bombası kapsülleri ile göstericilerin yaktıkları lastiklerin tellerini el arabasıyla topluyor. Bunları hurdacıya kilosu 1 liradan satan Yusuf ve Rojdar okul harçlıklarını çıkartıyor. ■ Ramazan İMRAĞ/DHA

Polise ait Toplumsal Olaylara Müdahale Aracı (TOMA) bir gösteriye tazyikli suyla müdahale ediyor. Yusuf ve Rojdar da aracın peşinde. Çünkü ilçedeki her olay polisin fazla gaz bombası kullanması, göstericilerin daha fazla lastik yakması demek.

Olaylardan en çok çocuklar etkililiyor. Sırmak'taki çatışmalarda bir çok çocuk yaralanmıştı.

Sırmak Sırmak'ta da çocuklar olaylarda atılan gaz bombası kapsülleri topluyor. Okul çıkıp, çatışmaların yaşandığı caddelerde sokakları gezen çocuklar "100 boş kapsül toplarsak günde 3 lira kazanıyoruz"

Kaplumbağa Hızı İle Çocuk Hakları

Feyza CENGİZ(*)

resim, <http://www.delinetciler.net/forum/attachments/19138d1316092660> adresinden alınmıştır.

Çocuk hakları dediğimizde karşımıza geniş bir yelpaze çıkmaktadır. Çocuk Hakları Bilgi Ağı (CRIN), çocuk hakları konusunda bir dizi dosya geliştirmektedir. Bu dosyalardan biri de, “çocukların siyasal hakları ve örgütlenme özgürlüğü”dür. İncelemede göz önünde tutulması gereken önemli noktalar, alanında uzman kişilerden yapılan alıntılar ve bu uzman kişilerin oluşturdukları anahtar sorular ile ortaya konulmuştur.

1

ÇOCUKLARIN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

Örgütlenme ve toplanma özgürlüğü, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer almaktadır. Bunun yanında, kamusal alanlar ile bunların dışında kalan alanlarda, toplanma konusuna da yer verilmiştir. Çocuk haklarına genelde büyük bir destek vardır. Ama örgütlenme, toplanma ve siyasal haklar konusunda durum farklıdır; çekinceler vardır. Bu çekinceler, çocukların toplanma haklarının, “hukuki uygunluk, kamu düzeni ve ahlaki değerler, sağlık ve diğer hakların korunması, ulusal güvenlik” kaygılarıyla sınırlandırılması öngörülmektedir. Bir başka deyişle, demokratik toplum ve kamu güvenliği dengesi içinde bu hakların sağlanması istenmektedir. Ayrıca, çocukların örgütlenme haklarının yalnızca yaş-

resim, <http://www.kenthaber.com/Resimler/2005/11/20/00060440.jpg> adresinden alınmıştır.

larının küçüklüğü gerekçesiyle de kısıtlanabileceğini savunan görüşler vardır.

2

ÇOCUKLARIN SİYASAL AMAÇLI KULLANILMASI

Bazı ülkelerde çocuklar siyasal otoriteler tarafından kullanılmaktadır. Siyasal otoriteler, siyasal amaçları uğruna, çocukları şiddet içerikli protestolarda ve siyasal mitinglerde reklam malzemesi olarak kullanılmaktadırlar. UNICEF ve OHCHHR (İnsan Hakları Yüksek Komisyonu Ofisi) 2008 yılında Nepal'i, ülke çocuklarının şiddet içerikli protesto ve genel grevlerde korunması konusunda uyarmıştır. Yine UNICEF ve OHCHHR, Katmandu ve özellikle de Terai'deki şiddet içerikli olaylarda rol alan çocuklara ilişkin bir rapor hazırlanmıştır. Yakın zamanda, Nepaljung'da 7 – 15 yaşlarındaki çocukların, köylerden taşınarak genel grevleri desteklemeye zorlandıklarını saptanmıştır. Terai ve bazı doğu tepe bölgelerinde, okullar süresiz kapatılarak, siyasal dayatmalar yapıldığı; çocukların eğitim haklarından yoksun bırakıldığı bildirilmiştir. Öte yandan Sunsari bölgesinde, 8 - 12 yaşlarındaki çocuklar silahlı köylülerce izlendi (?). Darchula'da ise, okul forması giymiş olan yüzden fazla çocuk, Nepal Kongresi üyelerine ateşli saldırılarda bulunmuştur.

UNICEF ve OHCHHR, tüm Nepal'de 18 yaş altındaki kız ve erkek çocukların, zarar görmelerini önlemek için, Nepal hükümetini, Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne saygı duymaya davet etmiştir. Hiçbir çocuğun zorla siyasal faaliyet içine sokulmaması gerektiğini belirtmiştir.

Bir yanda çocukların en doğal hakları, öte yanda bu

* Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

haklarını kötüye kullandırdı, kendi çıkarları için bundan yararlanmak isteyen yetişkinler... Dünya acımasız. Çocuklar ise, yeni yeni dünyayı tanımaya başlıyor. Onlara el uzatmamız ve "acı"sız bir öğrenme sürecinde kendilerini yaşama hazırlamalarını sağlamamız gerekli.

3

YENİ GELİŞMELER

Kaplumbağa hızıyla da olsa, dünyanın çeşitli ülkelerinde çocuk hakları konusunda yeni yeni düzenlemeler yapılmaktadır. Bunların biri, 1 Eylül tarihinde New Jersey'de yürürlüğe giren, zorbalık ve kabadayılık konusundaki yasadır. Yaşama geçirilmesinin ve çocuklarca benimsenmesinin çok zor olacağı konusunda uzmanlar görüşbirliğindedir. Yasa, okul içi ve dışındaki alanlarda kısa mesaj ya da internet yoluyla ortaya çıkan olayları kapsamaktadır. Bu nedenle, okul yönetiminden de yardım alan görevliler konuyla ilgileneceklerdir. Bu görevliler, taciz, tehdit ve zorbalık olaylarını günü gününe izleyip, hemen raporlayarak polisteki gerekli bölümlere ileteceklerdir. Böylece önlemler, hızla alınacaktır. Bu çalışmayı yürütecek kişilerin, okullara atanacak uzmanlar tarafından eğitilmesi, bu yasayla zorunlu hale getirilmiştir.

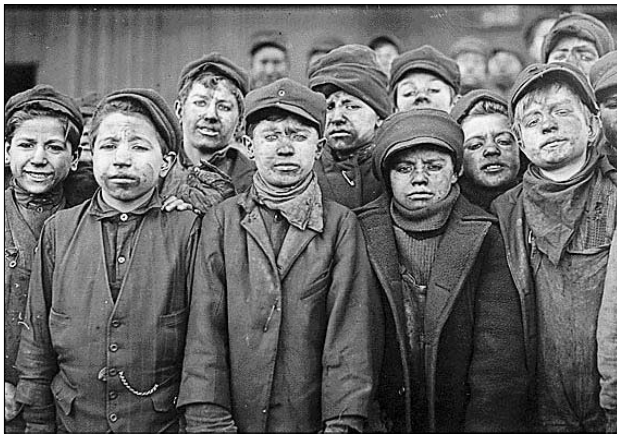
Çocuk hakları konusunda, bir başka yenilik de, Kenya'da uzun yıllardır kız çocuklarına uygulanan sünnetin yasaklanmış olmasıdır. Bu utanç verici uygulama Kenya'daki kız çocuklarının ve kadınların %96'sına yapılmaktaydı. Yeni yasa toplumun ve kız çocuklarının geleceği açısından atılmış büyük bir adımdır. Ama toplum bilincinin yükseltilmesi, yılların geleneğinin değiştirilmesinin de sancılı olacağı, uzmanlarca bilinmektedir.

Çocuk hakları konusunda yeni düzenlemeler yapılsa da, alınacak daha çok yol var.

4

OLUMSUZ GELİŞMELER

Son yıllarda İngiltere'de tutuklanmak üzere yargılanan çocuk sayısı hızla artmıştır. İngiltere Gençlik Adalet Kurulu'nun verdiği rapora göre daha önce sabıkası olmayan yüzlerce çocuk ve genç, gösterilere katıldıkları için, tutuklanarak hapse konmuştur. Cezaevlerindeki doluluk oranı % 8 artmıştır. Bu nedenle çocukların büyük bir bölümün evlerinden çok uzaktaki gözaltı mer-

Resim, <http://www.fotomuhabiri.com/fotokultur/beyhan/beyhan.html> adresinden alınmıştır.

kezlerine kaydırılmıştır. Çocuk hakları koruyucularının büyük tepkisiyle karşılanan bu uygulamaya, henüz çözüm bulunamamıştır.

İngiltere'nin başını ağrıtan bir başka sorun da göçmen çocuklarıdır. Tutuklu olan göçmen çocuklar için yapılanları, Başbakan Yardımcısı, "devlet destekli zulüm" olarak nitelendirmiştir. Basın, göçmen çocukların tutukluluklarının kalkması konusunda hükümetin sözünü tutmadığını sık sık gündeme getirmektedir.

Bir başka haber Guardian gazetesinden. Bankacılar ekonomik durgunluk maliyetini çocukların geleceği üzerinden finanse ettiğini belirtti. Bu durum karşısında tasarruf önlemleri alınması gerektiği raporladı. Bu önlemlerin devamı olarak bazı sonuçlara dikkat çekti. Raporla çocuk yardımlarının dondurulması ve engelliler için ayrılan bütün kredilerin kesilmesi; gençlere verilen hizmetleri durduracak noktaya getirmiştir. Bu durum en fazla işsizliğin % 40 olduğu bölgelerde hissedilmekte; 80.000 çocuk evsiz, 200.000 çocuk ise yoksulluğa itilmiştir.

Resim, <http://imageshack.us/photo/my-images/406/kacakwg5.jpg/sr=11> adresinden alınmıştır.

5

GÖÇMEN ÇOCUKLAR

Dünyada derinleşen yoksulluk ve adaletsizlik, kendisini yoksul bölgelerden zengin bölgelere doğru göçler şeklinde göstermektedir. Gün geçmiyor ki, kaçak göçmenlerle ilgili acı haberler almayalım. Gün geçmiyor ki, daha iyi yaşam isteyenler, zulümle karşılaşsınlar. Doğaldır ki, bu uygulamadan en çok çocuklar etkileniyor. Ama bu olumsuzlukların, yoksulluğa, adaletsizliğe karşı olan öfkenin daha çok kabarmasına yol açması tehlikesi de herkesi korkutuyor.

Güney Amerika ülkeleri bir yandan MERCOSUR (Güney Amerika Ortak Pazarı) Ticaret Antlaşmasını imzalarken; öte yandan, Amerika Ülkeleri İnsan Hakları Mahkemesi, kurulduğu 1982 yılından bu yana, ilk kez, bölgedeki göçmen çocuklara karşı duyulan endişe hakkında danışma görüşü hazırlama gereksinmesi duydu. Danışma görüşü, Amerika İnsan Hakları Sözleşmesinin ve diğer insan hakları antlaşmalarının yorumlanması şeklinde, taraf devletlerin izniyle hazırlandı. Arjantin, Brezilya, Paraguay, Uruguay tarafından, göçmen çocukların tutuklulukları ve ceza adaletleri açısından duyulan endişeler giderildi.

Milenyum çağını yaşadığımız söylenmesine karşın, çocuk hakları hala olumsuz gelişmelere tanık olmaktadır. Bu tanıklıklarda, baş sorumlusu kadar olmasa bile, tek tek her bireyin suç ortaklığı var.

171 İşçi İşyerinde Öldürüldü

Mustafa TAŞYÜREK*
(mustafatasyurek@fisek.org.tr)

Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)'nın yayınladığı son iş kazası (2009) istatistiklerine göre; ülkemizde 64 315 iş kazası nedeniyle 1.519.106 gün "geçici iş görmezlik süresi" oluşmuştur. 2009 yılı sonu itibarı ile **ölümlü vak'a** sayısı ise **1 171** dir.

(Not 1: Türkiye'nin nüfus sayısı 2010'da; 72 752 325).

İngiltere Sağlık ve Güvenlik İdaresi (HSE) İstatistikleri 2010/11'e göre;

1,2 milyon çalışan insanlar, işle ilgili bir hastalık sorunu yaşadı.

171 işçi(ler) iş yerinde öldürdü [171 workers killed at work].

115.379 yaralanmalar RIDDOR (Yaralanmalar, Hastalıklar ve Tehlikeli Olayları Raporlama Yönetmeliği) altında rapor edilmiştir.

200.000 raporlanabilir yaralanmaları (3 gün'den fazla iş günü kaybı) (LFS- iş gücü anketi) oluştu.

İşle ilgili hastalık ve işyeri yaralanmaları nedeniyle toplam 26,4 milyon iş günü kaybedildi. İş ile ilgili hastalık veya işyeri yaralanmaları ile ilgili her bir vak'a da 15 gün kaybedilmiştir.

(Not 2: İngiltere'nin Nüfus sayısı 2008'de; 51 456 400).

Ülkemizin nüfus sayısı İngiltere'nin 1,4 katı olmasına karşı, ölümle sonuçlanan iş kazası sayısı **6,9** katıdır. Aradaki fark 1.000 gibi görünüyor ama aslında arada dağlar kadar fark var. Bu kafağının bir de arkası var. Kafağının arkasını görebilmemiz için anahtar, "171 işçi işyerinde öldürüldü" cümlesinde yatıyor. HSE, bu olguları, doğal olarak kabul edemiyor; işçilerin öldürüldüklerine inanıyor. Bu yaklaşımla olaya yaklaştığı için hem ölümlü iş kazası sayısında, hem sürekli işgöremezliğe uğrayan sayısında, hem yaralı işçi sayısında, hem de çalışma koşullarında dağlar kadar fark var.

171 sayısını bile içine sindiremeyen 1.171 sayısı için acaba ne düşünür?!

İşyer(ler)i çalışma ortamında iş kazaları ve işe bağlı hastalıkları "**sürekli iyileştirme**"miz gerekir ki ; **işyerinde daha fazla işçimiz öldürülmesin !**

Bu arzuya ulaşabilmek için: Devletin, İşveren(ler) in, İşçilerin, toplumun vb. yapacağı pek çok şey var.

İş kazaları ve işe bağlı hastalıkları gelişmiş ülkelerin düzeyine indirebilmek için belkide yapılacakların en kolay ve en ucuzu işyerilerinde yapılabilecek **sürekli iyileştirmelerdir**.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 2003 yılından bu yana, küresel düzeyde iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesini teşvik etmek için, **28 Nisan'**

"Dünya İş Sağlığı ve Güvenliği Günü" ilan etti. [2012 yılında Dünya İş Sağlığı ve Güvenliği Günü teması "**yeşil işler**" olarak belirlendi (yeşil bir ekonominin sağlığı ve güvenliği özendirmek).]

"2011 Dünya İş Sağlığı ve Güvenliği Günü" nün teması (ise); işyeri olayları ve iş kazalarının önlenmesi konusunda **sürekli iyileştirme (geliştirme)** için bir araç olarak "İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi'nin (OHSAS) uygulanmasıydı.

Güvenli ve sağlıklı bir çalışma ortamı sağlamak başta işverenlerin sorumluluğundadır. Sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi, ya da güvenlik programı, işyeri yöneticilerinin **iş ortamının iyileştirilmesine** doğru yönelmesine yardımcı olabilir.

İSG Yönetim Sistemi (OHSAS) her cinsten her büyüklükte kuruluşa uygulanabilir. Az tehlikeli bir sektörde, küçük bir işyerinde, sistem, çalışanların endişelerini dinlemek ve onları yanıtlamak şeklinde olabilir.

Tehlikeli bir sektörde, büyük bir işyerinde, yazılı hale getirilmiş politikalar, amaç ve hedefler, yönetim programları, prosedürler, talimatlar hatta bunları yönetmek ve uygulamak için tam gün çalışana iş sağlığı ve güvenliği uzman(lar)ına, yöneticilere gerek duyulabilir.

Başarılı bir İS&G Yönetim Sisteminin Bileşenleri

Başarılı bir sistem ne yapar?

Başarılı bir sistem genel iş operasyonlarının bir parçası olmalıdır. Başarılı bir sistem işde/işyerinde başarılı olabilmek için yapılan diğer işler kadar önemlidir.

Başarılı sağlık ve güvenlik sistemi aşağıdakileri içerir:

- Yöneticilerin programın çalışır duruma getirilmesini **taahhüt etmesi**.
- Çalışanların (işçilerin) sisteme / programa **katılması**.

* Kim. Müh., İş Sağlığı+İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı
Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi (1978-1985)
İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Denetim Kurulu Üyesi

- **Tehlikeleri belirleyen ve kontrol altına alacak** bir sistem
- İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili yasal gerekliliklere **uyum**.
- Güvenli çalışma uygulamaları doğrultusunda **eğitim**
- Güvenlik iklimine elverişli; **karşılıklı saygı, sevecen ve açık iletişim**
- **Sürekli iyileştirme**

Sistemin **sürekli iyileştirilmesi**

Sisteminizin güçlü ve zayıf yanlarını gözden geçirilmelidir. Sistem istenen sağlık ve güvenlik yönetimini doğru bir şekilde yansıtır – yansıtmadığı belirlenmelidir.

- Çalışma ortamı ve çalışma koşullarını kontrol listeleri kullanarak değerlendirilmeli,
- Yıllık olarak ve gerektiğinde yinelenmeli,
- Ramak kala olaylarını, hastalıkları, yaralanmaları ve kazaları araştırılmalı,
- Spesifik (belirli) ekipman ve süreçleri düzenli olarak tetkik edilmeli (günlük, haftalık ve gerek-tikçe)
- İşyerinin yaralanma ve hastalık istatistiklerini değerlendirilmeli.
- Tüm güvenlik çalışmalarını kayıt altına alınmalı,
- Değişim analizleri: yeni ve değişen süreçler, materyaller, ekipman ve tesisleri tehlikeye karşı gözden geçirilmeli,
- Tehlike giderme ve **iyileştirme süreçlerinin** sistemde olduğundan emin olunmalı,
- Eğitimlerin etkinliğini değerlendirilmeli,
- Çalışanlar dinlenilmeli: yaptıkları işin tehlikelerinin farkındalar mı ve nasıl güvenli çalışacaklarını biliyorlarmı? Yöneticiler güvenli çalışma uygulamalarını zorluyorlarmı ve güvenli davranışları övüyorlar mı?

Sonuç ve öneriler

Micheal Faraday, “Bilim bize hiçbir şeyi göz ardı etmememiz ve **küçük ayrıntıları** küçümsemememiz gerektiğini öğretir. Zira, büyük şeyler küçük şeylerden oluştuğu gibi, aslında küçük ayrıntılarda çoğu kez büyük şeyler gizlidir.”..diyor.

İşyerlerinde iyi işleyen, ciddi akredite kuruluşlarca sertifikalandırılan iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemleri kurulmalı; bu bağlamda:

İşyerlerinde de görülen her bir uygunsuz (güvensiz) durum ve hareketi; basit, önemsiz, küçük ayrıntı demeden düzeltmek, daha doğrusu **sürekli iyileştirmek** gerekir. Ancak o zaman, *Türkiye’deki* “1.171 ölümlü vak’a sayısı” yerine, *İngiltere’deki* “171 öldürülen işçi” sayısından söz edilebilsin. Hatta işyerlerinin giriş kapısına “hiçbir işçi (iş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle) yaşamını yitirmedi” cümlesi yazılabilirsin.

Sürekli İyileştirme ile ilgili bazı uygulama örnekleri:

Resim 1 a- Çalışma sahasında özellikle acil durumlarda, gece vardiyalarında takılarak düşmeye neden olabilecek beton rögar kapakları.

Resim 1 b- **İyileştirme:** Takılıp düşmeyi en aza indirebilecek şekilde beton kapakların yerine çelik-sac kapaklar yapılması.

Şekil 1c- **Sürekli iyileştirme;** rögar kapaklarının görünür-lüğünü arttırmak için sarı siyah renklere boyanması.

Resim 2a- Çevre kirliliği ve kayarak düşmeye neden olabilecek bir yağ pompasının olduğu yer.

Resim 2 b- **Yapılan iyileştirme:** Yağ pompası bir güvenlik havuzunun üzerine alınarak olası kaçakların çevre kirliliği ve kayarak düşmeyi önleyecek duruma getirilmesi.

Şekil 3a – Kızgın buhar hattının altında (4-5 m aşağıya) düşülebilecek açıklık

Şekil 3 b- Kızgın buhar vanasında bir operasyon yapılırken operatörün aşağıya düşebileceği açıklık.

3c- Düşme tehlikesini ortadan kaldıracak iyileştirme; dayanıklı ızgara platform yapılması.

Kaynak:

http://www.ilo.org/safework/events/meetings/WCMS_153617/lang--en/index.htm

<http://www.ilo.org/safework/events/safeday/lang--en/index.htm>

<http://www.bsigroup.co.uk/en/Assessment-and-Certification-services/Management-systems/Standards-and-Schemes/BS-OHSAS-18001/>

http://www.safetyworksmaine.com/safe_workplace-safety_management/index.html

http://www.ilo.org/safework/events/WCMS_108607/lang--en/index.htm

<http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/tr/kurumsal/istatistikler>

<http://www.hse.gov.uk/statistics/>

<http://www.hse.gov.uk/statistics/overall/hssh1011.pdf>

http://en.wikipedia.org/wiki/Demography_of_England

Dünyada ve Türkiye’de Sağlığa ve Sağlık Çalışanlarına Yönelen Şiddet

Umur AŞKIN*

Türkiye’de ve dünyada sağlık çalışanları, sağlık hizmeti sunumu sırasında çeşitli tehlike ve risklerle karşıya kalmaktadır. Kesici ve delici aletin kullanıldığı sağlık hizmeti sunumu sırasında ortaya çıkan yaralanmalar, sağlık çalışanları için neredeyse alışıl gelmiş, olağan durumlarıdır. Bu yaralanmalar, bazen tedavisi mümkün olmayan hastalıklara, hatta ölümlere neden olabilmektedir. Kesici ve delici aletlerin (yorgunluk ve dikkatsizlik gibi nedenlerden kaynaklı) hatalı kullanımları sonucu ortaya çıkan bu meslek hastalık ve kazaları, çalışma koşullarının ve ortamlarının iyileştirilmesi ile önenebilir.

Sağlık çalışanlarının sağlık hizmeti sunumu sırasında karşılaştıkları riskler, yalnızca kesici ve delici alet yaralanmaları değildir. Diğer araç ve gereçler de çeşitli hastalık ve kazalara yol açabilmektedir.

Sağlık çalışanlarının kullandıkları araç ve gereçlerden kaynaklananların dışında da riskler ile karşılaşmaktadırlar. İnsanlar, daha doğrusu insanların düşünmeden yaptığı davranışları, sağlık çalışanlarının hizmet sunumu sırasında karşılaştıkları en önemli riskleri oluşturmaktadır. Hasta ve özellikle hasta yakınlarının şiddet içeren davranışları, sağlık hizmeti sunumunun gerçekleştiği ortamların, gün geçtikçe daha tehlikeli olmasına ve sağlık çalışanlarının çalışma dışı yaşamlarına da yansıyan çeşitli sorunlar ile karşı karşıya kalmalarına yol açmaktadır.

Sağlık çalışanlarına yönelik fiziksel saldırı haberleri, televizyon ekranlarında ve gazete sayfalarında sıkça yer bulmaktadır. Şiddet eylemlerinin basın-yayın organlarında yer bulması, olaylar, ancak aşırı şiddet içeren, magazin sel habere dönüştürülebiyecek *toplumsal içerikli* bir boyuta ulaşması ile mümkün olabilmektedir. Memleketin gerçek (ruh) durumunu gösteren toplumsal içerik taşımalarına karşın olaylar, sıradanlaştırılarak “adi zabıta vak’ası” edası ile sunulmaktadır. Nedenleri ve yol açtığı sarsıntılar, genellikle yayın politikaları nedeniyle sorgulanmamaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, sağlık çalışanlarına yönelik varolan ve sayısı gün geçtikçe artan şiddet olaylarının nedenini, *işyerinde şiddet bakış açısıyla*, bu alanda yapılmış çalışmalar çerçevesinde sorgulayarak nedenlerini ortaya dökmeyi amaçlamaktadır. İnsanların (geleneksel olarak) güvenli bulduğu, geçici süreli olsa da korundukları ve tedavi edildikleri hastanelerde ortaya çıkan şiddet olayları yalnızca mağdurlarını etkilememektedir. Sağlık sektörü ve toplum gittikçe artan olumsuz etkiler ve maliyetlerin de üstesinden gelmek durumunda kalmaktadır.

Sorgulamaya geçmeden önce sağlık çalışanlarının karşı karşıya kaldığı şiddet biçimlerine şiddet olgusunu da tanımlayarak bir göz atmakta yarar var.

Ülkemizde şiddet, kadınlara yönelik şiddette olduğu gibi, genellikle basın-yayın organlarının ele alış biçimiyle değerlendirilmektedir: Saldırgan davranışlar sonucu ortaya çıkan ve çeşitli yaralanmalara yol açan fiziksel eylemler

şiddet olarak nitelendirilmektedir. Bir kimsenin vücut bütünlüğüne yönelik saldırgan eylemleri şiddet olarak değerlendirme eğilimi yaygındır. Şiddet, bir TV sunucusunun “Acı var mı efendim?” sorusu çerçevesinde, eğer yanıt evet ise ortaya çıkmaktadır: Şiddete uğrayanın **maddi (bedensel)** olarak canı yanmalıdır.

Küreselleşen dünyamızda hayatın bir gerçeği olarak neredeyse kaçınılmaz derecede yaygın olmasına karşın şiddet, son derece karmaşık bir olgudur da. Hangi davranışların şiddet oluşturduğu kültürel değerler ve toplumsal kurallar çerçevesinde belirlenmektedir. Bu noktada, Dünya Sağlık Örgütü’nün sağlık kavramını odağa alarak yapmış olduğu şiddet tanımlaması yol gösterici olacaktır. Kişinin, “kendine, ya da bir başkasına, bir grup ya da topluluğa yönelik yaralama, ölüm, psikolojik (ruhsal) zedelenme, gelişim bozukluğu ya da yoksunluğuna yol açabilecek fiziksel güç kullanımı ya da tehdit amaçlı” eylemlerin içerisinde bulunması “şiddet” olarak tanımlanmaktadır. Avrupa Komisyonunun işle bağlantılı şiddet tanımı, sağlık çalışanlarına yönelik şiddetin toplumsal öneminin kavranmasında gereklidir. Avrupa Komisyonu, çalışanların (personelin) işinden kaynaklanan nedenlerden kendi güvenliğine, mutluluğuna (well-being) ya da sağlığına yönelik açık ya da örtülü istismar, tehdit ya da saldırı şeklinde gerçekleşen meydan okuma olaylarını “işyerinde şiddet” olarak tanımlamaktadır. Görüldüğü gibi bu tanımlama, fiziksel ve psikolojik tüm şiddet çeşitlerini ve çalışma arkadaşlarını da içeren geniş kapsamlıdır.

İşyerinde şiddete yönelik yapılmış olan çalışmalar- dan elde edilen bulgular, sağlık hizmeti sunanların diğer sektörlerde çalışanlara göre daha fazla ve sıklıkta şiddet eylem(ler)i ile karşılaştığını göstermektedir. Bununla birlikte, sağlık sektöründe çalışanlara yönelik şiddet olaylarının tamamı ya yukarıdaki şiddet tanımına uygun olarak algılanmadığından ya da bildirilmediği için kayda alınmadığından istatistiklere tam olarak yansımamaktadır. Yaralanmalara yol açan fiziksel güç kullanımları genellikle şiddet olarak algılanmakta ve bildirilmektedir. Hastalar ve hasta yakınlarının sağlık çalışanlarına yönelik uyguladığı sözel ve fiziksel şiddet olaylarının, genellikle bildirilen olgularla sınırlı olduğu düşünüldüğünde sağlık çalışanlarının şiddet karşısında içinde bulundukları durumun güçlüğü ve açmazları daha kolay anlaşılabilir.

Sağlık çalışanlarının kendilerine yönelen tüm şiddet eylemlerini bildirmeme nedenleri arasında yönetimlerin bu konuya gerekli hassasiyeti göstereceklerine inanmamaları ve kendilerini olayların başlatıcısı ve “sorun yaratıcı” olarak yaftalayarak suçlayacaklarını düşünmeleri gelmektedir. Kendilerine yönelik şiddet eylemlerini bildiren hemşireler, “Böylesi bir sorunu ortaya çıkartacak ne yaptın?” ya da “Bir daha böyle bir sorunun ortaya çıkmaması için ne yapmalısın?” gibi, daha çok “müşteri memnuniyetini” ilgilendiren ve kendilerini suçlayan sorular ile karşılaşmaktadırlar. Çalışanlarına güvenli bir işyeri sağlamayı kendilerine bir görev olarak görmeleri gereken işverenler arasında, saldırıları, hemşirelik mesleğinin bir parçası olarak değerlendiril-

* Yrd.Doç.Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Öğretim Üyesi ve Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

resim, http://www.yerelgundem.com/uploads/haberler/2011/10/04/4a2a503_b.jpg adresinden alınmıştır.

renler de bulunmaktadır. Eğer saldırılar, “önemli boyutlara ulaşmış mesleğe bağlı sağlık sorunu” olarak, mesleğin bir parçası şeklinde değerlendirilebilirse, sorunun çözümünde önemli ve farklı bir bakış açısı elde edilebilir. Görünür ve açık fiziksel yaralanmalar olmadıkça şiddet eylemleri genellikle bildirilmemektedir.

Sağlık çalışanları arasında bazı grupların şiddetle karşılaşma olasılıkları daha yüksektir. Hemşireler, pratisyen hekimler ve psikiyatri kliniklerinde çalışanlar; acil servislerde ve 112 acil servislerinde çalışanlar, acil müdahale gerektiren vakaların yol açtığı gerilimler ve çalışılan hastanenin ve genellikle o birimlerin “çömezi” olmaları nedeniyle daha sık şiddet mağduru olmaktadır.

Son yıllarda sağlık sektöründe kapsamlı bir şekilde yeniden yapılandırılmalar, özelleştirmeler, yetkilerin dağıtılması ve görüntüde ussallaştırma (rasyonalizasyon) amaçlı Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu güdümlü politikalar gerçekleştirilmiştir. Uygulanan bu politikalar, tüm sektörlerde olduğu gibi sağlık çalışanlarının da istihdam koşullarını ve çalışma ortamının niteliğini kötüleştirmiş ve iş yüklerini arttırmıştır. Yoğun çalışma süreleri sağlık çalışanlarının enerjilerini tüketmekte, stresli ve gergin olmalarına yol açmaktadır. İnsanlarla duygudaşlık (empati) kurabilme becerileri ve hoşgörüleri davranabilme yetileri yitmektedir. Bu durum, sağlık çalışanlarının saldırgan davranışları gerçekleştireceklerine yönelik, önleme noktasında sergileyebilecekleri sözel ve bedensel iletişim becerilerinin kaybolmasını da beraberinde getirmektedir.

Yapılan çalışmalarda ve basına yansıyan olaylara bakıldığında genç, fiziksel yapısı zayıf ve genellikle kadın sağlık çalışanları şiddet uygulanma riski yüksek olan gruplardır.

Sağlık sektöründe çalışanlara yönelik şiddetin ortaya çıkmasında nelerin etkili olduğu, kimlerin şiddete karıştığına bilinmesi sorunun çözümünde atılacak adımların belirlenmesinde önemli bir dönemeçtir. Yapılan çalışmalarda, akıl sağlığı yerinde olmayanların, alkol ve madde bağımlılarının, hastalarının şartlarından memnun olmayan aile üyelerinin ve 30 yaş altı olanların saldırı suçunu işleme eğilimlerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Hastanenin genel politikalarına yönelik kızgınlık, hastanın durumu

ve şartlarına yönelik kızgınlık, uzun bekleme saatleri ve genel olarak sağlık sistemindeki aksaklıklar aile üyelerinin memnuniyetsizlik nedenleri arasında sayılmaktadır. Sevdiği bir yakınının ya da çocuğunun canının yanması ya da hasta olması nedeniyle, kendilerini onlara yardım etme noktasında güçsüz ve çaresiz hisseden aile üyelerinin, korku, kaygı ve gerilim nedeniyle suçlayacak birilerini araması da sağlık çalışanlarını saldırgan davranışların hedefi durumuna getirebilmektedir.

Sağlık çalışanlarının üretkenliğinde düşüş ve ruhsal durumlarında ortaya çıkan çöküntü ve yaşam kalitelerinin gördüğü hasar, sağlık işyerlerindeki şiddet olaylarının sonuçları arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Saldırıya uğrayanların ve saldırıya şahit olanların bulunduğu

hasta bakım hizmetlerinin niteliği gerilemektedir. Fiziksel yaralanma ve özürler şiddetin gözle görülen, somut etkileridir. Bunların yanı sıra uyku bozuklukları, güven kaybı, işe yoğunlaşamama nedeniyle düşük iş performans ve tatminleri, ruhsal çöküntü, kronikleşen ağrılar, kâbuslar, olay(lar)ın sürekli olarak hatırlanması, yalnızlık ve çaresizlik hissi, şiddet mağdurlarının belirttiği diğer bireysel sorunlardır. Fiziksel yaralanmalar zamanla tedavi edilseler de, yeniden saldırı ile karşılaşma korkusu, çaresizlik duygusu, aşırı hassasiyet gibi psikolojik ve duygusal yaralanmaların izi kolayca silinememektedir. Hastalardan korkma ve iş doyumunun azalması da şiddete uğrayanların içinde bulunduğu olumsuz durumlardır.

Türkiye’de sağlık çalışanlarına yönelik, hasta ve hasta yakınları tarafından uygulanan şiddet olayları dünyadakiler ile benzerlik göstermektedir. Ancak bazı noktalarda farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Mülki amirlerin “emirlerini yerine getirmede” diye doktor ve hemşire dövmesi neredeyse olağan bir durumdur. Bununla birlikte, özellikle tüm sağlık sektörüne, bazen ise sağlık sektöründe hedefte olan birimlere yönelik, hükümet ya da bakanlar tarafından, bu birimler ve bu birimlerdeki sağlık çalışanlarının halka hedef gösterilmesi yoluyla psikolojik bir şiddet uygulanmaktadır. Bu birimlerin, sağlık sektörünün içinde bulunduğu tüm sorunlardan sorumlu tutulur tarzda hedef gösterilmeleri, tüm sağlık çalışanlarının hedef tahtasına konulmasına ve yukarıda açıklamaya çalıştığımız biçimdeki şiddet olayları ile karşı karşıya kalmalarına yol açmaktadır.

Görüldüğü gibi sağlık çalışanlarına yönelik gerçekleşen işyerindeki şiddet olaylarının önemli insani maliyetleri ortaya çıkmaktadır.

Sağlık çalışanlarına yönelik şiddet eylemleri nasıl engellenir ve ortadan kaldırılabilir?

Şiddetin ve özellikle sağlık çalışanlarına yönelen şiddetin düzensiz, kendi başına ve bireylere yönelik bir sorun olmadığı bilincine varılmalıdır.

Sağlık çalışanlarına yönelik şiddet eylemlerinin köklerinin çok daha geniş bir tabana yayıldığı görülmelidir.

Ortaya çıkmasında sosyal, ekonomik, örgütsel, sosyolojik, psikolojik ve kültürel etmenlerinin de bulunduğu yapısal ve toplumsal bir sorun olduğu bilinmelidir.

<http://www.gazetegercek.com/resim/09/03/saglik-calisanlari>

Sağlık çalışanlarına yönelik şiddetin nedenlerini ve çözüm yollarını genel şiddet olgusundan ayrı ele almak pek mümkün değildir. Bununla birlikte, sağlık çalışanlarına yönelen şiddetin nedenleri arasında sağlık sektöründe küreselleşme sürecinde yaşanan dönüşümlerinde etkisi yoğun olarak hissedilmektedir. Küresel ekonomik gelişmelerin piyasa ekonomisinin alanını genişletirken kamu ekonomisinin alanını daraltmıştır.

Sağlık hizmetleri sunumunda da piyasa yönlü değişim ve dönüşümler yaşanmaktadır. Piyasa yönlü değişim, rekabet, verimlilik, toplam kalite ve esneklik gibi işletme değerlerinin sağlık hizmetleri sunulan alanlarda da yaşam alanı bulmasına yol açmıştır.

Piyasa yönlü değişim, aynı zamanda, koruyucu hizmetleri (birinci basamak sağlık hizmetlerini) de dışlamaktadır. Gerek gördüğünde hastaları bir üst basamağa sevk eden "birinci basamak hizmetlerinin" en temel birimi olan "sağlık ocakları" kaldırılarak müşteri memnuniyetine dayalı farklı bir özelleştirme/ticarileşme modeli olan "aile hekimliği" yerleştirilmesi süreci devam etmektedir.

Sağlık hizmetlerin sunumunda koruyucu hizmetlerin etkinliğinin azaltılması, diğer birimler üzerindeki yükün artmasına yol açarak çalışma yaşamını, bir çalışma ortamı olan hastaneyi, hastane sağlık çalışanlarını ve dolayısıyla hastaları doğrudan olumsuz etkilemektedir. Sağlık ocaklarının etkin çalıştığı bir sağlık sisteminde, hastalar gerek görüldüğünde bir üst basamağa sevk edilir. Dolayısıyla diğer birimlerin üzerine gereğinden fazla yük bindirilmemiş olurdu.

Aşırı yük altında çalışan sağlık çalışanları, hasta ve hasta yakınlarına yeterince bilgi verememekte; yürüttükleri hizmetlerin niteliği düşmektedir. Tedaviden duyulan memnuniyetsizlik ve ihmal edilme düşüncesi en önemli şiddet nedenlerinden olduğu belirtilmiştir. Hasta bakım hizmetlerinin örgütlenmesindeki çağdaş görüşe göre evde, ayakta, hastanede ve tıp merkezlerinde uygulanması gereken tedavi bütünsellik içinde örgütlenmeli ve hastaların tedavisi mümkün olduğu ölçüde evde ve ayakta gerçekleştirilmelidir.

Ülkede ticarileşme yönünde uygulanan sağlık politikaları, hastaları müşteriye indirgemekte ve sağlık hizmetlerinin sunumunda eşitsizlik ve dengesizliğe yol açmaktadır. Bu dengesizlik kişiye yönelik tıbbi bakım hizmetlerinin sürdürülmesi ile giderilemez, ancak sosyalleştirilmiş sağlık hizmetleri uygulaması ile giderilebilir.

Yararlanılan Kaynaklar

Annagür, Bilge (2010) "Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddet: Risk Faktörleri, Etkileri, Değerlendirilmesi ve Önlenmesi", Psikiyatride Güncel Yak-

laşımlar, 2 (2), 161-173

Beech, Bernard & Leather, Phil (2006) "Workplace Violence in the Health Care Sector: A Review of Staff Training and Integration of Training Evaluation Models", Aggression and Violent Behavior, 11, 27-43

Brewer, Sheelagh (1999) "The Cost of Violence to Healthcare Workers", Journal of Research in Nursing, Vol.4 No:2 116-118

CCOHS (Canadian Centre for Occupational Health and Safety) (2011) "Stop Sticks to Stop Sharp Injuries", Health & Safety Report, V.9, Issue.8

Di Martino, Vittorio (2003) Relationship Between Work Stress and Workplace Violence in the Health Sector, ILO/ICN/WHO/PSI, Geneva

OSHA, (1998) "Guidelines for Preventing Workplace Violence for Health Care and Social Service Workers", <http://www.osha.gov/Publications/osh3148.pdf>

RNAO (2008) "Violence Against Nurses: 'Zero Tolerance' For Violence Against Nurses and Nursing Students", http://www.rnao.org/Storage/45/4013_Violence_in_the_Workplace_Against_Nurses_and_Nursing_Students.pdf

Stokowski, Laura A. (2010) "Violence: Not in My Job Description: What Can Nurses Do?", Nursing Perspectives, <http://www.medscape.com/viewarticle/727144>

1. 18 yaşını tamamlamamış genç işçiler bu işlerde çalıştırılmamalıdır.
2. Yetişkin işçiler; ağır ve tehlikeli işler yönetmeliğine göre sağlık muayenesinden geçirilmeli ve bu muayene periyodik olarak yinelenmelidir. Aşağıdaki insan faktörlerini gösteren kişilere aşağıya düşme tehlikesi olan işlerde çalışmasına izin verilmemelidir:
- Tekrarlayan baş dönmesi
- Epilepsi/ Sara
- Psikiyatrik durum (yükseklik korkusu dahil)
- Kalpte sağlık sorunu
- Ciddi akciğer sağlığı sorunu
- Alkol ve uyuşturucu sorunu
- Önemli hasar görmüş eklem fonksiyonları
- Makine kullanılmamasını öneren ilaçlar
- Disiplin sorunları tekrarı.
3. Yetişkin bir erkek işçi tarafından taşınabilecek en çok yükün 55 kiloyu geçtiği durumlarda, ivedilikle taşınacak yükün o düzeye indirilmesi için önlemler alınmalıdır. Kesinlikle bu ağırlığı geçen taşlar bir işçi tarafından kaldırılmasına, taşınmasına izin verilmemelidir.
4. Taşların kaldırılması, taşınması ve yerlerine konulmasında olabildiğince mekanik araçlardan yararlanılmalıdır.
5. Hafif olmayan yükleri bedenden taşıma işine ayrılan işçilerin bu işe verilmenden önce, sağlığını korumak ve kazaları önlemek amacıyla, yararlanılacak çalış- ma metodları hakkında yeterli bir eğitim görmelidir.
6. İşçilerin yemek kalorisi (ağır ve tehlikeli işlere göre) aayatanmalıdır.
7. İşçilerin iş elbiseleri, iş eldiveni ile birlikte iş güvenliği bolları ya da geliş burunlu giymeler verilmeli ve bunları kullanmaları sağlanmalıdır.
8. Günülik mesai sonunda yıkanma, temizlenme ve duş alma olanakları sağlanmalıdır.
10. Sahada ilk yardım malzemesi ve en az bir temel ilk yardım kursu görmüş personel bulundurulmalıdır.

> Sayfa 23'ün yanıtı

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

AZ ZAMANDA ÇOK İŞLER YAPTI

A.Gürhan Fişek*

Sekiz sene evvel Tolstoy'da okuduğum "Saadet, sükun ve refah köylerdedir; yere batsın saraylar" cümlesinin köylüye olan muhabbetime büyük tesiri olmuştur. (1919)

Dr. Reşit Galip

Cebeci Asri (Çağdaş) Mezarlığının 4 No.lu kapısından girin. Düz yürürseniz, ortasında yuvarlak bir çiçeklik bulunan bir alana varırsınız. Bu alanda, ilk gözünüze çarpan mezar, her zaman üstünde taze çiçeğin bulunduğu Uğur Mumcu'nun mezarıdır. Bu alana beş yol açılır; siz dik açılış yapan yola girmelisiniz. Biraz yürürseniz, yine ortasında yuvarlak bir çiçeklik bulunan yeni bir alana varırsınız. Burada dikkatinizi çeken, mütevazı ama vakur bir biçimde yanyana duran üç benzer mezar olacaktır. Bu mezarlarda, Cumhuriyet'in en seçkin üç Milli Eğitim Bakanı yatar: Vasıf Çınar, Mustafa Necati, Reşit Galip.

Vasıf Çınar, "Eğitim ve Öğretim Birliği Yasası"nı çıkaran Milli Eğitim Bakanı'dır. Mustafa Necati, milli eğitim meşalesinin ve "yenileştirilmiş" okulların yurt yüzeyine yayılmasını temsil eden Milli Eğitim Bakanı'dır. İçlerinde 11 ay gibi kısacık bir süre görev yapan Reşit Galip'in Türk Milli Eğitimi'ne yaptığı katkılarını bu yazımızda ele alacağız. Bu katkılar o denli büyük ve övülesidir ki, kendisine görkemli ve sarsılmaz bir yer kazandırmıştır.

Reşit Galip, Atatürk'ün "Az zamanda çok işler yaptık" dediği yıl, Milli Eğitim Bakanı'ydı ve gerçekten çok önemli atılımlarla, hem bugüne dek gelen eserler bıraktı ve hem de daha sonra başarılan ölmez eserlerin tohumlarını attı.

Reşit Galip, 1918 yılında Tıp Fakültesi'ni bitirmiş; Darülfünun'da kazandığı Prof. Akil Muhtar Özden gibi bir hocanın asistanlığını bırakıp; köylerde doktorluğa başlamıştı. Bu dönemde, hem bir doktor ve hem de bir toplum önderi olarak çalışırken, en yakınında daima öğretmenleri bulmuştur. Bu güç birliğini, yazdığı "Köy Öğretmenleriyle Sağlık Konuşmaları" (1928) adlı kitapta anlatır. Şöyle der: "Ben köylü dostu bir hekimim. Köy öğretmenleri: Siz de köylüye dostunuz. Sizinle ortak dostumuz olan köylünün mutluluğuna, refahına ve bizi bunları ulaştıracak yollar, çareler üstüne konuşabiliriz. Kuşku yok ki, bizim köylüye sevgimiz aynı zamanda vatana sevgidir. Çünkü köylü vatanın köküdür, ana ögesidir. Asıl temeldir. O, ahlak, sağlık, fikir ve bilgice, ne kadar ileri giderse vatan o kadar kuvvetlenir, yükselir." (A.Ş. Elman, s.55)

Öğretmenlerle omuz omuza, halkın bilinçlendirilmesi ve yaşam düzeyinin yükseltilmesi çalışması, onun öğretmenlerin sorunlarını da yakından gözlemesine ve çözümler düşünmesine yol açmıştır. Milli Eğitim Bakanı olduğunda, ilk eylemi, o güne değinli uygulamanın tersine, öğretmenlerin genel bütçeden maaş almalarını ve emeklilik güvencelerini sağlamak olmuştur. Ayrıca, öğretmenlere, sosyal yardımlarla da destek verilmiştir. Böylece öğretmenler, Cumhuriyeti savunurken, yanlarında, onlara sahip çıkan bir Bakanlık görmüşlerdir.

Reşit Galip'in, yaşam öyküsünde köycülük önemli bir yer tutar. Bunun kanıtlarından bazıları şunlardır: Henüz Tıp Fakültesi öğrencisiyken, Kars, Erzurum, Sarıkamış savaşlarında görev yapmıştır. İstanbul'a döndüğünde Köycülük

Dr. Reşit Galip (Atatürk'ün solunda), bakanlığı döneminde öğrenciler ve eğitimcilerle birlikte.

Derneği'nin kurucuları arasında yer almıştır. Mezun olduktan sonra da 1919 Nisan'ında Tavşanlı'ya üç arkadaşıyla birlikte gidip yerleşerek doktorluk yapmıştır.

"Dr.Reşit Galip Milli Eğitim Bakanı olduktan sonra bakanlıkta bir 'Köy İşleri Komisyonu' kurarak, 'devletin köydeki adamı', köyün en aydını olan öğretmenin hangi özelliklere ve görevlere sahip olması gerektiğini araştırdı. Komisyon, köy öğretmenlerinde şu özelliklerin bulunmasını istiyordu:

- ▲ Köylüyü devrimci laik ve cumhuriyetçi inançlarla yetiştirmek ve bunları köylüye benimsetmek,
- ▲ Köylünün sosyal hayatında etkili olabilmek, medeni kanun hükümlerini köyde hakim kılmak, modern görüş kurallarını köylüye öğretmek,
- ▲ Köyün ekonomik hayatını etkileyebilmek, ileri tarım yöntemlerini, pazar ilişkilerini onlara anlatmak,
- ▲ Köyün aydını olmak, öğretmenliğin bütün özelliklerine sahip olup bunu göstermek.

Bir köy öğretmenin bunları başarabilmesi için kendine yol gösterecek rehberlere ve bunları başarabilecek yetenekleri kazandıran bir eğitime ihtiyaç vardır. Yoksa köyde kendinden beklenen düşünüş ve yaşayış inkılabını gösteremez. (İsmail Hakkı Tonguç, *Canlandırılacak Köy*, İstanbul 1947 s.418 ; Aktaran Y.Oruç s.119) Dikkat edilirse, Köy Enstitülerinin kuruluş felsefesi ve ilkeleri, bu komisyonun kararlarıyla ve Dr.Reşit Galip'in yaşam çizgisiyle kesişmektedir. Reşit Galip, daha önce CHP İdare Heyetinin Halk Evlerinden Sorumlu Üyesi (Halk Evleri Genel Sekreteri) olduğu dönemde de "çağdaş Türk köylüsü ve öğretmeni nasıl olmalı" sorusunun yanıtını araştırmıştı.

Bakanlığı döneminde, köy enstitülerinin öncülü sayılabilecek uygulamalar vardır. Köy okullarına, tarım dersleri konulmuştur. "Evlerinden haftalık yiyeceklerinin çiğ olarak getirilmesi ve bu yiyeceklerin öğretmenler gözetiminde köylü pansiyon anaları tarafından pişirilmesiyle, ulaşılamayan köylerdeki çocukların eğitiminin sağlanması düşünülmüş ve uygulanmıştır. Bu okulların ilki Artvin ve Antalya'da açılmıştır." (Y.Oruç, s.108)

Yine bakanlığı döneminde, "Köycülük ve köy öğretmenliğinin temellerini öğrenmek için Amerika Birleşik Devletleri'ne on öğretmenin gönderilmesine karar vermiştir. On Türk genci, öğrenim görmek üzere yurtlarından çok uzak olan Amerika'da bulunuyorlarsa, bunu Reşit Galip'e borçluyuz."

* Prof.Dr., Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Genel Yönetmeni ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü - İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

** Alıntılar, Güzel Türkçe'yle okunacak biçimde düzenlenmiştir.

(A.Ş.Elman, s.57) O dönemin, Alman hayranlığına ve taraf seçmedeki kararsızlığına bağlı olarak "Reşit Galip'ten sonra gelen Milli Eğitim Bakanları bu davanın değerini ve önemini kavrayamadıkları için oraya pek az öğrenci göndermiş ve sonunda 1938'de bu ofisi kapatmışlardır. Hatta şurası çok dikkat çekicidir ki; bu bakanlar o sıralarda Almanya gibi zulmün ve zorbalığın hüküm sürdüğü bir ülkede Türk Öğrenci Müfettişliğini sürdürmede ve oraya aç kalmak ve hava bombardmanlarının tehdidi altında yaşamak bahasına bile olsa öğrenci göndermekten bir türlü vazgeçmemişlerdir." (A.Ş.Elman, s.188)

Reşit Galip, I.Dünya Savaşı sırasında, yalnızca insanları tanımamıştır. Durmadan okumuş ve bilimin ışığıyla da aydınlanmıştır. Dr.Lütfi Kırdar onun için şöyle yazar : "Ben Reşit'i, ta 1.Dünya Savaşı'nda Cebeli Lübnan'da, Antura'da 1500 yataklık çocuk eytemhanesi (Kimsesiz Çocuklar Yurdu) müdürü iken tanımıştım. Bana onu ilk kez tanıtan Halide Edip Hanım oldu. 'Doktor, sana ahlakın olduğu kadar fikren de yüksek bir arkadaş tanıtacağım. Üç gün sonra size yardımcı olarak geliyor' demişti. ... Bir sene kadar kaldığı bu görevde, okulun Fransızlardan kalma kütüphanesini dolduran binlerce cilt kitaplar arasında sabahlara kadar çalışma suretiyle bilimsel dağarcığını genişleten Reşit Galip, aynı zamanda okula da çok büyük hizmetlerde bulunmuştur." (A.Ş.Elman, s.27)

Reşit Galip'in, Mustafa Kemal'in dikkatini çekmesi, 1924 Adana gezisi sırasında olmuştur. Mersin Türkocağı Başkanı olan Reşit Galip, devrimcilik ve atılımcılık içeren ateşli konuşmasıyla, hem kitleleri etkilemekte ve hem de Mustafa Kemal'in yapmak istediklerini dile getirmekteydi. Bu ateşli konuşma, ilk değildi; o tıp fakültesi sıralarında da, Türk Ocağı'nda da, Kütahya köylerinde de hep bu çizgide konuşurdu. Cumhuriyet ve inkılap, onun her şeyiydi. Onun için de, 1933 yılında Üniversite Reformu yapması istendiğinde, bu reformun odak noktasına "Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü"nü oturttu. Ona göre, üniversite reformunun kalbi bu enstitüde

Dr. Reşit Galip bir törende topluma seslenirken...

Fuat Bulca (solda, birinci), Dr. Reşit Galip, (solda ikinci), Mustafa Kemal, Nuri Conker (en sağda, oturan)

atıyordu. Mutlaka her üniversite öğrencisi, "İnkılap Tarihi" dersi görmeliydi (Bugün de görmektedir). İnkılap Tarihi Enstitüsü üzerine, Reşit Galip şöyle yazıyordu : "Enstitü, öğrencilerinden profesörlerine kadar bütün üniversitenin malı, Cumhuriyetin ve bütün milletin dimağıdır. Herkes bu enstitünün öğrencisidir. Herkes bu enstitünün profesörü olabilir. Burası inkılabı sevenlerin ve ona inanç besleyenlerin kürsüsü olacaktır. ... İnkılap Enstitüsü, politika, kanun, hukuk, sosyoloji, ekonomi, maliye ve genel olarak ulusal kültür sahalarında, Türk inkılabını hazırlayan nedenleri araştırarak, inkılabın ana etmenlerini, ilkelerini ve bunlardan doğan yeni Türkiye'nin geleceğini inceleyecektir." (Y.Oruç, s.109)

Ama Reşit Galip, öğrencilerin Cumhuriyet ve İnkılaplarla tanışmak için, üniversiteyi beklememeleri gerektiğini bilendir. Onun için, bu ateş, daha ilkokuldayken yüreklerde yer etmeli ve her sabah bıkmadan usanmadan yinelenmeliydi : "Türküm, doğruyum, çalışkanım. Yasam: Küçüklerimi korumak, büyüklerimi saymak; yurdumu, budunumu özümünden çok sevmektir. Ülküm yükselmek, ileri gitmektir. Varlığım Türk varlığına armağan olsun." . Öğrenci andı bugün de sürmektedir; bunun yazarı ve uygulamanın başlatıcısı Reşit Galip'tir. (A.Ş.Elman, s.93)

Reşit Galip, Tıp Fakültelerinin padişahlık döneminin en ilerici okullarından olduğunu ve bir çok devrimci yetiştirdiğini; salt bu yüzden de, Haydarpaşa'ya sürgün edildiğini bilen ama sindiremeyenlerdendi. Haydarpaşa, nüfus yoğunluğu düşük ve ulaşımı güç bir konumdaydı. İstibdat yönetimi tarafından, tehlikeli bulunarak, halktan uzak tutulmak ve halkla bağlarını kopartabilmek için ikinci kez sürgün edilmişti. Reşit Galip, bakan olur olmaz, büyük güçlüklerle, Tıp Fakültesi'ni yeniden Rumeli yakasına, Fındıklı'ya taşıtmıştır.

Reşit Galip'in Darülfünun'daki asistanlık görevinden ayrılması, sancısız olmamıştır. Eğitim sistemini eleştiren ve geliştirilmesi için önerilerini içeren bir broşür yayınlamış ve tepeden tırnağa sistemin değişmesi gerektiğini öne sürmüştür. Bu çalışmasının sonuçlarını beklemiş; ama hiç bir değişiklik olmamıştır. Darülfünun'un değişmemek konusundaki direnci, Cumhuriyet döneminde de sürmüştür. Özerk bir kimlik kazandırılmış olmasına karşın, destekçisi olmak bir yana, Cumhuriyet karşıtlığını sürdürmüştür. Cumhuriyet hükümetlerinin ısrarlı önerilerine karşın, Darülfünun, değişmemekte kararlıydı; kendisini dokunulmaz görüyordu.

Ona ancak, Reşit Galip gibi, sözünü de gözünü de bu-daktan esirgemeyen, taşkın karakterli ve birikimli bir Milli Eğitim Bakanı'nın dokunabileceği benimsendi. Reşit Galip 1933 baharında Bakan olduğunda, üniversite reformu hazırlıkları başlamıştı; Nazi zulmünden kaçmak zorunda kalacak profesörlere-teknisyenlere kucak açılması düşüncesi de kafalarda oluşmuştu. Bu düşüncelere sahip çıkacak ve eyleme geçirecek bir orkestra şefine gereksinme vardı. O da Reşit Galip'ti.

Nazi zulmünden kaçmak zorunda kalanlar içerisindeki en saygın isim Prof.Dr.Philip Schwartz, aynı zamanda İsviçre'de kurulan örgütün de başkanıydı. 1933 Haziran'ında İstanbul'a geldiğinde, kafasında "Acaba üç arkadaşımızı, Türkiye'ye kabul ettirebilir miyim?" düşüncesi vardı. İstanbul'a vardığında, ona çözümün merkezi olarak Ankara ve Milli Eğitim Bakanlığı gösterildi. Ankara'ya geldiği gün, saat 13.00'de, Milli Eğitim Bakanı Reşit Galip başkanlığında, ileri gelen bakanlık yetkililerinin kendisini toplantı salonunda beklediğini gördü. 7 saat sonra toplantı sonlandığında, 30 Alman bilim adamı için Türkiye kapısı ardına kadar açılmış; anlaşma imzalanmış (ertesi günü Atatürk tarafından onaylanmış) ve Türkiye hiç bir ülkenin bu güne değin başaramadığı çapta ve bir çırpıda eğitim hamlesini başlatmıştı. Bu sayı ileride 700'leri bulacaktı. Schwartz şöyle yazıyordu : "Ben ve bütün oradakiler zamanı unutmuştuk. Biliyordum ki, bu saatlerin Almanya'dan rezilce ve alçakça kovulmuş kişiler için yaradılış kadar anlamı vardı.

Batının pisliğinin bulaşmadığı harika bir ülke keşfediyordum ... Konuşmamız iki düzenli organizmanın arasındaki madde alışverişine dönüşüyordu.” (H.Widmann, s.92)

Mühteci Almanca konuşan profesörlerle ilgili, hemen o gün gerçekleştirilen imza töreninde Milli Eğitim Bakanı Reşit Galip şöyle konuşuyordu : “Bugün alışılmışın da dışında, örneği gösterilmeyecek bir iş yapabildiğimiz gün oldu. 500 yıl kadar önce İstanbul’u kuşattığımız zaman Bizanslı bilginler İtalya’ya göç etmişti ve buna engel olamamıştık. Bu bilginlerin büyük çoğunluğu İtalya’ya gitti. Sonuç olarak Rönesans gerçekleşti. Bugün Avrupa’dan bunun karşılığını alıyoruz. Ulusumuzun yenileştirilmesini umut ediyoruz. Bilim ve yöntemlerinizi getirin, gençlerimize bilginin yollarını gösterin. Size teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım”. (H.Widmann, s.92)

Üniversite reformunun mimarı İsviçreli Pedagoji Profesörü Albert Malche, bir yıl süren ve Türkiye’nin eğitim sorunlarını derinden inceleyen çalışmasıyla, yeni üniversite düşüncesine güçlü bir ışık tutuyordu. Reşit Galip’in beklediği, bu ışık ve yurt dışından gelen bilim insanlarının inanılmaz katkısıydı.

Ama Darülfünun direniyordu. 170 öğretim üyesinin üniversiteden atılması ve Üniversiteyle bütünleşmek istemeyen İlahiyat Fakültesi’nin kapatılması bile (İstanbul Üniversitesinde ancak 1992 yılında tekrar açılabilmiştir), direnme odağını ortadan kaldıramamıştı. Sadece yöntem değiştirmiş ve dedi-kodu, yıpratma taktikleriyle Reşit Galip’i hedef almışlardı.

Daha sonra Milli Eğitim Bakanı olan Hasan Ali Yücel şöyle yazıyordu : “Cumhuriyet devri Milli Eğitim Bakanları içinde iş görmüş veya görececek yetenekte olanlar, hep kade-rin şiddetli yumruklarını yemişlerdir. Kimi genç yaşta ölmüş, kimi çalışma alanından erken denecek çağlarda ayrılmıştır. Bunda kişilikli olmalarının, günlük politika akımlarına uyacak kıvrak ve kaypak yaradılıştan olmamalarının büyük etkisi vardır. İşlerini ve yaşamlarını, başarısız görünen bir şekilde bitirmeleri, saf yüklerinin eşsiz ödülü ve ödenmez karşılığıdır. Reşit Galip’e de aynı hal olmuştur. İki ruh cücesinin onun eteklerine yapışıp umulmadık bir zamanda bu karakter kahramanının yere düşürülmesine aracı oluşları, yalnız politika ve kamu yönetimine değil, sonuç olarak maddi varlığına da etkili olmuş, genç Reşit Galip’i kahrından öldürmüştür. Reşit Galip’i küçükleri kadar akranları da kıskanmıştır. Her yerden çok daha merhametsiz ve insafsız olan bizim politika alemimiz, ezici ve kıskanç havasıyla Reşit Galip’e nefes aldırmamıştır.” (A.Ş.Elman, s.39)

Henüz istifa gerekçeleri aydınlatılmamış olmakla birlikte, çok önem verdiği İnkılap Tarihi derslerini anlatmak isteği ve 1925’ten beri önce Darülfünun Emiri, sonra Üniversite Rektörü olan Neşet Ömer İrdelp’in (Atatürk’ün Doktoru) ve iki dekanının istifaları onun görevden uzaklaştırılmasında etkili olmuştur. Yerine gelen Ord.Prof.Hikmet Bayur, bir tarih profesörüydü ve İnkılap Tarihi derslerini o vermişti.

Ama atılan tohumlar ve başlatılan eylemler, geri dönüşmez bir biçimde yürümeye başlamıştır. Hükümet, üniversiteye ve Türkiye’ye gelen konuk Almanca konuşan profesörleri (kendilerine Alman demediler), sahiplenmeyi sürdürdü. Nazilerin tüm isteksizliklerine karşın, Türkiye Hükümeti, toplama kamplarından bile ünlü profesörlere, devlet memuru kimliği verip, onları kurtarıp Türkiye’ye getirdi. Onlar da bunun değerini bildiler ve fazlasıyla karşılığını ödediler.

Reşit Galip’e saygıları o kadar büyüktü ki, genç yaşta öldüğünde, Prof.Dr.Schwartz, dersini onu anlatmaya ayırdı ve öğrencilerini saygı duruşuna çağırdı.

Bakanlığı, Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu’nun kuruluşuna denk gelir. Kısa bir süre bu iki kurumun da başkanlığını yapmıştır. Dil’e ve özellikle tarihe ilgisi hem bakanlık öncesi ve hem de sonrası devam etmiştir. Özellikle arkeoloji ve müzecilik konularına çok kafa yormuştu. Hititçeyi öğrene-

Dr. Reşit Galip, Dil Kurumu toplantısına başkanlık ederken.

cek kadar çok derinleşmişti ve şöyle diyordu : “Dünyanın en zengin eski Anadolu eserleri müzesi Ankara’da olacak, yalnız bilginleri değil, yabancı üniversite mensupları Ankara’yı görmeden ve Ankara’da staj yapmadan mezun olamayacaklar.” (A.Ş.Elman, s.70)

Arkeoloji Müzesi ve milli kütüphane de, ulusal kültür ve eğitim politikasına açılan bir kapı olmalıydı. Milli Müze ve Kıtaplık binaları içinde kurulması planlanan Arkeoloji Enstitüsü, akademik araştırma ve yayın yapacak bir organ olmalıydı. Milli Kütüphane de, bu politikanın arşiv alanı olacaktı. Reşit Galip’in hayallerini süsleyen en az bir milyon kitaptan oluş-turulacak önemli eserlerin bir araya getirileceği bu kıtaplık, adeta memleketin kime ait olduğunu belgeleyen bir tapu da-iresi gibi düşünülmeliydi. (Y.Oruç, s.106)

Dikkat edilirse gerçekleştirdikleri ve düşündükleri, bugün de varlığını sürdüren Cumhuriyet yapılarıdır (Ama ne yazık ki, o dönemin ruhunu ve inancını yaşatmaktan çok uzaktalar). O’nun başarısının sırrını şöyle yorumlamaya çalışabiliriz:

1. Donanımlı gelmişti; sanki çok uzun bir süredir bu göre-ve hazırlanıyordu.
2. Tüm bilgi ve deneyimleriyle yoğurulmuş hayalleri var-dı.
3. Bu hayaller Mustafa Kemal’in hayallerinin bir bölümü-yle örtüşüyordu ve gerçekleşecekleri zaman dilimi ola-rak da çakışı.

Yaşamını yitirdiği 4 Mart 1934 günü kitaplarının arasına koyduğu demir karyolasındaydı.

Onlardan ve yüreğinin kılavuzluğundan hiç ayrılmamıştı ki.

Kaynaklar

- ▲ A.Ş.Elman (1953): Dr.Reşit Galip, İstanbul.
- ▲ H.Widmann (2000) : Atatürk ve Üniversite Reformu, Kabalcı Yayınları, İstanbul.
- ▲ Y.Oruç (2007) : Atatürk’ün “Fikir Fedaisi” Dr.Reşit Galip, Güner Yayınları, İstanbul.
- ▲ İ.H.Tonguç (1947) : Canlandırılacak Köy, İstanbul, s.418

Reşit Galip, tam bir idealist gibi öldü: Kitaplarının yanı başında ve bir demir karyola içinde! (Orhan Seyfi Orhon)

Patatesle Gelen Mutluluk

Erdoğan BOZBAY

Yine Kütahya'dayız. Çocukluğumun, ilk gençlik yıllarımın geçtiği meşhur çıkmaz sokaklarla bezenmiş kentteyiz. Nasıl oldu anlamadım. Ayaklarım belki de anılarla yüklü yüreğim beni oralara sürükledi. Madem ki yolumuz buralara düştü, gelin, yıllar yıllar öncesinin kendi halinde yaşayıp giden çıkmaz sokaklarından birine konuk olalım.

Sekiz on evden oluşan eğri büğrü sokağımız adını, yanlış anımsamıyorsa, yılda birkaç hafta buğday dövülen, diğer zamanlarda da biz çocukların oyunlarına figüranlık yapan dibek taşından almıştı. Dibek Çıkmazı'nın sağ yanında, ayakta durabilmek için birbirine dayanan iki katlı ahşap evler sıralanır, solunda ise meyve ağaçlarıyla çevrelenmiş sebze bahçeleri yer alırdı. Fizik yapısından dolayı araç trafiğine de kapalı olduğu için, annelerin tedirginlik duymadığı, çocuklarını göz ve sesle takip etmek zorunda kalmadığı, ince uzun bir çocuk parkıydı adeta. Kızlı erkekli neler oynamazdık ki... Saklambaç, dokuz kiremit, tıp, bil-yi, istop, özellikle de futbol. Bu şirin oyun alanımızın tek sevimsiz yanı, bahçelerin kenarındaki ısırgan otlarından oluşan ormandı. Haklısınız, ısırgan otundan orman olmaz tabii. Ama ilkbahar yağmurlarının yanı sıra, yer yer üstü kapalı sulama kanalından beslenen otlar öylesine azmanlaşırdı ki, biz boydaki büyüler için orman kesilirdi başımıza. İşte, boyumuzu aşan otların arasına yada sulama kanalına sık sık topumuzun kaçması en büyük kabusumuzda. O şipşirin yuvarlaklar geri dönülmez yolculuğa çıkacak diye aklımız çıkardı. Bulma olanağımız olmadığı için da geriye, yeni bir top edinmenin yollarını aramak kalırdı bizlere. Tabii, yaz geçip de otlar kurudu mu, birkaç ay ayrı kaldığımız toplarımızın peşine düşerdik. Bazılarıyla tekrar yüzleşmek, doğrusu eski bir dostla karşılaşmışçasına bizlere tarifsiz sevinçler yaşatırdı.

Güz mevsiminin gelişyle birlikte kayıp toplarımıza kavuşmanın yanı sıra biz çocukları tatlı bir heyecan daha beklerdi. Patates toplayıcılığı. Sanırım her yıl olmazdı bu olay. Söküm zamanı bahçelere –yoksa tarlalara mı demeliyim– doluşan, çoğunluğunu kadınların oluşturduğu toplayıcıların işlerinin sona erdiğini, sokağımızı dolduruveren çocuk seslerinden anlardık: **“Haydi patatese.”** Sıra bize gelmişti işte. Patates toplayıcılarından arta kalanları bulup çıkarmak en büyük eğlencemizdi. Günlerdir beklediğimiz halde yine de bu haber bizleri fazlasıyla coşturmaya yeterdi. Oynadığımız oyunları yarıda keser, yürümeyle koşma arası adımlarla evlerimizin yolunu tutardık. Elimize ne geçtiyse; keser, çapa, sepet, kova, teneke, tencere, torbayla sokağa fırlar, soluğu patates tarlasında alırdık. İşçilerin boşalttığı alanı bir anda civıl civıl çocuk seslerimiz kaplardı. Amansız bir yarış havasında, altın arayıcıları ciddiyetiyle, toprak altında bizleri bekleyen son sarı yumruların peşine düşerdik. Amaç çok toplamanın da ötesinde, en büyüklerini bulabilmektir. Bazen küçük gruplar kurar, işi takım oyununa dökerdik. Nasıl geçtiğini anladığım bu renkli eğlencenin ardından eve götürdüğüm ganimeti büyük bir gururla annemin eline tutuştururken, **“aferin benim oğluma, adam olmuş da, eve yemeklik getirmeye başlamış”** türünden övgüleriyle kanatlanıp, al-

çaktan uçuşa geçtiğimi hissederdim. Her ne kadar patates yemeğini pek sevmesem de –sanırım annem de pek sevmezdi– isterdim ki, tükeninceye kadar her öğün topladığım patatesler yensin. Eee, dile kolay. Onları ben topladım, hem de ne emeklerle!

Çocukluğumdaki şu patates toplama işi nereden mi aklıma geldi? İnanmayacaksınız ama Afrika yerlilerinden. Geçenlerde, televizyon kanalları arasında zaplaya zıplaya koştururken bir belgesel takılıverdim. Kendilerini gönüllü kültür misyoneri olarak görevlendirmiş(!) Ak Tanrılar'la(*) birlikte, Afrikanın balta girmemiş(!) ormanlarında, gizemli ve ürkütücü hayvan sesi efektleri eşliğinde ilerliyoruz. Derken kendi halinde yaşayıp giden bir yerli kabilesiyle karşılaşırız. Mizansen önceden hazırlanmış olmalı. Pek şaşırmış görünmüyorlar. Yetişkinleri minimumda giyinmiş, çocukları ise tümden üryan, doğayla tam bir uyum içinde. Ayırsız, kabiledaki herkes gülümsüyor. Ekibimiz, delaysıyla televizyonları başındaki bir seyircileri dostça karşıyorlar. Yerli tercüman aracılığıyla hal hatır soruşun ardından, tüm kabilede bir telaş başlıyor. Erkekler ve çocuklar çalı çırpı toplarken, kadınlar da patates yumrularıyla dolu sepetleriyle çıkageliyor. İnanın, bir tanesiyle bir kişi rahat doyar. Bu kadar irilerini doğrusu hiç görmemiştım. Derken ateş yakılıyor, patatesler bir güzel köz haline dönüşen ateşe gömülüyor. Tüm bakışlar köze odaklanmış. Bir zaman sonra patateslerin pişmiş olabileceğini kestiren erkeklerden birisi elindeki dal parçası yardımıyla, patatesleri kızgın küllerin içinden çekiştirerek çıkarırken, bir diğeri de öncelikle konuklardan başlayarak herkese birer tane dağıtıyor. Buraya kadar anlatılanlar sizlere pek ilginç gelmemiş olabilir. Dünyanın her türlü nimetinden bolca yararlanmış, bol yıldızlı otellerde en güzel yiyeceklerle damaklarını ve midelelerini buluşturmuş misyonerler ve belgesel ekibimiz, büyük bir saygıyla kendilerine sunulan patatesleri ayıp olmasın diye bir iki geveleyip bırakıyorlar. Haklılar da. Eminim onlar, şu patates denen altın yumrunun bin bir çeşidini yemişlerdir. Hem de ne lezzetlerini. Patatesli omletler, parmak jipsler, sosisli, peynirli, mantarlı kumpirler, patates köfteleri, püreler, ağızlarına layık

daha nice tatlar, nice hoşluklar. Saymakla bitmez. Ya bizleri güler yüzle, dostça karşılayan kabiledakiler için patatesin taşıdığı anlam? İşte o tabloyu çizmek, sözcüklere dökmek çok zor. Nasıl da iştahla, mutlulukla yiyorlar patateslerini. Sevişir gibi, kutsal bir törende kendinden geçer gibi ya da huşu içinde ibadet eder gibi. O an onlara öylesine imreniyorum ki... **“Aralarında olabilmek için neler vermezdim”** diyorum içimden. Patateslerinin yanında ne tuzları var, ne de kırmızıbiber, karabiber, domates, peynir türünden lüksleri. Ama onlar, sadece patates bulup yiyebildikleri için bile öylesine huzurlu, öylesine mutlular ki... Gözlerinden okuyorum yaşadıkları tüm güzellikleri. Ve o gözlerde, yıllar önce bin bir emekle toplayıp gururla annesine götürdüğü ve her öğün yenmesini istediği patatesleri, patatesli yılların geçtiği **“Dibek Çıkmazı”**nın büyüsünü görür gibi oluyorum...

(*) Yerlilerin, tanrı zannettikleri beyazlara verdiği ad.

NUSRET FİŞEK'İ ANMAYI HALA SÜRDÜRÜYORUZ

- ✎ Kendisinden başkalarını da düşünenlerden olmalısınız.
- ✎ İnsanın çevresiyle birlikte varolduğunu bilenlerden olmalısınız.
- ✎ Kötülükler karşısında birlikte mücadele edilmesinden yana olmalısınız.
- ✎ İnsana ve yaşama değer verenlerden olmalısınız.

Nusret Fişek de sizin gibiydi. Onun için 97. doğum ve 21. ölüm yıldönümünde onu birlikte anmayı hala sürdürüyoruz. Umuyoruz yakında ulaşacağımız 100. Doğum gününü de birlikte kutlayacağız.

Prof. Dr. Nusret H. Fişek
(21 Kasım 1914 - 3 Kasım 1990)

Geçen yıllarda olduğu gibi, bu yılda, Nusret Fişek'in ölüm ve doğum yıldönümüne denk gelen Kasım ayı içinde, Vakfımız ile birlikte Türk Tabipleri Birliği, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Nükleer Tehlikeye Karşı Barış ve Çevre için Sağlıkçılar Derneği, Sevda Cenap And Müzik Vakfı ve Çankaya Belediyesi birlikte anma etkinlikleri düzenliyor. Tüm kuruluşlara katılımları ve katkılarından ötürü teşekkür ediyoruz. Nusret Fişek'in bize kazandırdıklarının değerini her geçen gün, biraz daha fazla anıyoruz. Ama ne yazık ki, her geçen gün de bu kazanımlar birer birer elimizden avucumuzdan zorla alınıyor. 1961 yılında kabul edilen Sağlıkta Sosyalleştirme Yasası'nın ilkeleri, ancak 17 yıl sonra Dünya Sağlık Örgütü'nün Alma Ata Konferansında evrenselleşti. Ama bu ilkeler, 50. yılında tamamen ayaklar altına alındı. Sanki inadına yapılmışcasına, 3 Kasım 2011'de Sağlık Bakanlığı, teşkilat ve görevlerinde değişikliklere giderek, sağlık hakkımızın elimizde kalan kırıntılarına da göz diktiğini ve alacağını ilan etti. Böylesi bir ortamda, biz değerlerimize sahip çıkıyoruz; Nusret Fişek'i anmayı hala sürdürüyoruz; ama haklarımıza sahip çıkamıyoruz.

DÜŞÜNCE ORTAMI

Bu yıl, düşünce ortamı konusu olarak "*Beyin Gücü Mezarlığı : Türkiye*" başlığıyla, ziyan edilen insangücü kaynağımızı seçtik. Çağrımız şöyleydi :

"Değerli Toplum Dostları,

Prof. Dr. Nusret H. Fişek'in 97. doğum ve 21. ölüm yıldönümünde, her yıl olduğu gibi, sanat ve bilim ortamında buluşuyoruz.

Bu yılki Düşünce Ortamı'nın konusu "*Beyin Gücü Mezarlığı : Türkiye*".

Cumhuriyet'ten bu yana eğitimcisiyle, sanatçısıyla, bilim adamıyla, hukukçusuyla pek çok değerli insan yetişti. Bu değerli beyinlerin yaşama geçirdiği pek çok proje oldu. Köy Enstitüleri, Üniversite Reformu, Sosyalleştirme hemen aklımıza geliverenler. Sistem

bu beyinleri etkisiz kılmak için; ya budadı, ya hapislerde tuttu, ya yurt dışına kaçmak zorunda bıraktı ya da öldürülmesine engel olmadı. Günümüzde de sürüp giden bu gerçeğin nedenlerini çok yönlü olarak irdelemek, yaşanan bu hoyratlığa "DUR" diyebilmenin yollarını sizlerin de katkılarıyla üretmek istiyoruz.

Toplumlari yönetmenin en kolay yolu yüreklere korku salmaktır. Onları hiç bir şey yapamayacaklarına, çaresiz ve yalnız bireyler olduklarına inandırmaktır. Karanlığın gittikçe koyulaştığı, insanların korkuyla terbiye edileceğine inanan düşüncenin kol gezdiği günümüzde, yüreğini korkunun karanlığına kapamış siz değerli dostlarımızı, birlikteliğin gücünü hatırlamak ve hatırlatmak için, Nazım'ın dizeleriyle davet ediyoruz.

Ben yanmasam

Sen yanmasan

Biz yanmasak

Nasıl çıkar karanlıklar aydınlığa."

Atalarımız çok görmüş, çok yaşamışlar ve demişler ki: "Doğru Söyleyen Dokuz Köyden Kovarlar". Hem doğru söyleyip, hem de bu toplumda yaşamak isteyen bizler, bunu aşmak zorundayız. Yitirdiğimiz değerlerimizi anmak, onların kaybindan sorumlu olanları kınamak ama bu köklenmiş "kötü"leri aşmak zorundayız. Bunun tek yolu da dayanışma.

3 Kasım 2011 günü Ankara'da Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde biraraya gelip, bunu konuştuk. Aramızda Mustafa Balbay da vardı. Hem mektubuyla, hem de konuşma yerine yazdığı yazısıyla içimizi ısıttı; yüreğimizin birlikte çarptığını bir kez daha anlamamıza olanak verdi. Mustafa Balbay, bize yazdığı mektubunda şöyle diyordu :

"Öncelikle, Vakfınızın, yıllardır bitip tükenmek bilmeyen beyin gücü çalışmaları nedeniyle sizleri kutlamak isterim. Böylesine sonuç alınması zor, popüler getirisi olmayan alanlara girenler, bir kaç yıllık hevesli çabadan sonra heyecanlarını yitirirler ve kenara çekilirler. Çekilmekle kalmazlar, daha sonra o alanda

Düşünce Ortamı'nda Balbay konuşuyor... (Fotoğraf: Başak Çetin)

çalışmak isteyen kişilere, nasıl başarılı olamayacaklarını anlatarak kötü örnek olurlar. Ekibinizin sürdürdüğü mücadele, bu açıdan büyük önem taşıyor. Bu yelpazeye beni de kattığınız için ayrıca teşekkür ediyorum. Düşüncelerimi sizlerle paylaşmanın benim için büyük bir enerji olduğunu vurgulamak isterim. Özgürlükte buluşmak dileğiyle, size ve bütün katılımcılara selamlar, saygılar, hürmetler. Mustafa Balbay, Silivri, 25. 10. 2011"

Düşünce Ortamı'ndan bir görünüm... (Fotoğraf: Mehmet Arslan Güven)

Düşüncelerimizi tetikleyen ve düşünce ortamını hareketlendiren konuşmacılarımız, Prof.Dr.Alpaslan Işıklı, Aykut Göker, Dr.Alper Akçam ve Dr.Hakan Tüzün'dü. Kendilerine katkılarından ötürü teşekkür ediyoruz. İzleyicilerin katılımına açılan bölümde, görüşlerini bizimle paylaşan Çankaya Belediye Başkanı Bülent Tanık'ın, "Düşüncelerimiz ve beyin güçlerimiz mezarlığa hapsedilemeyecek geniş bir kaynaktır" vurgusu da kulaklarımızdan hiç çıkmayacak. Kısa bir süre sonra, bu konuşmaları sizlere "kitap" olarak sunacağız.

İKİLİ KONFERANS

Sağlığın ticarileşmesi, son günlerde hız kazandı. Meydanı boş bulduklarına inanan ve 50 yılı aşkın bir süredir sosyalizasyonu, bu topluma çok görenler, işi azıttılar. Tıp fakültelerine alınan öğrenci sayılarının gereksinimin çok ötesinde artırılması; tam gün uygulamalarıyla tüm doktorların köleleştirilmek istenmesi; performans uygulamalarıyla hem adaletsizliğin körüklenmesi hem de tıp etiğinin ayaklar altına alınması, yetmedi. SSK hastanelerinin Sağlık

Prof. Alpaslan Işıklı konuşuyor... (Fotoğraf: Başak Çetin)

Bakanlığı'na devri ile yol açtıkları yıkım ortada iken; devlet hastanelerindeki taşeron uygulamalarıyla sağlıksızlık üst düzeylere tıрманmışken; bu kez de, devlet hastanelerini özel girişimciliğe teslim etmeye kalkıştılar.

İkili Konferans'ta iki konuşmacımız, bize "Kamu Özel Ortaklığı" adıyla, planlanan bu tuzağı anlattılar. Yrd.Doç.Dr.Cavit Işık Yavuz ve Avukat Özgür Erbaş kendi uzmanlık alanları açısından konuyu irdelediler. Bir çok farklı ve sağlık dışı alanlardan gelen izleyiciler, dikkatle ve şaşkınlıkla, sağlığımızın ne büyük tehlike altında olduğunu öğrenme olanağı buldular. Ama tam da bu toplantının yapıldığı gün, Sağlık Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin çıkışıyla, yeni bir gelişme yaşandı. Bütün bu konuşulanların çok daha ötesinde, yeni olumsuzlukların haberini almakla şaşırdılar ve düşünce gündemlerinin ön sıralarına bu konuyu koydular.

Sağlık Bakanlığı 1983 yılından beri Dünya Bankası kredileri ve önerileri doğrultusunda, sağlıkta dönüşümü gerçekleştirmeye çalışıyor. Ama 20 yılda alınamayan yol, onu izleyen 8 yılda (2003-2011) kat kat hızla alındı. Sağlıkta dönüşüm, insanı değil, sermayeyi temel alıyor. Onun egemenliğini pekiştirmeyi ve zenginliğini arttırmayı planlıyor. Bunu yapabilmek için de, hem kazanılmış hakları yurttaşın elinden almalı ve hem de parası olanın daha iyi sağlık hizmetinden yararlanmasına olanak sağlamalı. İşte bu konuda yazılanlar :

Sağlık harcamalarının frenlenmesi için Sosyal Güvenlik Kurumu harcamalarına üst limit konulması gerektiğinin dile getirildiği OECD- Dünya Bankası ortak raporunda, Türkiye'de varolan temel teminat paket-

İkili Konferans'tan bir görünüm.. (Fotoğraf: Mehmet Arslan Güven)

leri cömert olarak nitelendirilmiştir. Mali sürdürülebilirlik için hem tıbbi hizmetler hem de otelcilik hizmetleri ile ilgili olarak katkı paylarının yaygınlaştırılması ve artırılması gereğinden söz edilmektedir (OECD Sağlık Sistemi incelemeleri Türkiye, 2008, s.115). Bu politikalar çerçevesinde Kamu Özel Ortaklığı hastanelerinin faaliyete geçirilmesi, diğer ülkelerde olduğu gibi konforlu hizmetler için yurttaşlardan katkı payı biçiminde yüksek ödemelerin alınması bekleniyor. Hizmetin finansmanı artık bütçeden değil, bu gelirlerden sağlanacağı için, sağlık hizmetlerinden eşit olarak yararlanmak da hayal olmaya başlıyor. (Ataay F.: Sağlık Reformu ve Yurttaşlık Hakları, Amme İdaresi Dergisi 41/3 ,2008, s.169) Sağlık alanındaki meslek odalarının, sivil toplum örgütlerinin tüm muhalefetine karşın, üstelik modelin sahibi İngiltere'deki başarısız Kamu Özel Ortaklığı uygulaması da gözönünde, kamu örgütlenmesi, sağlık hizmet sunumundan kurtulmak isteniyor (Karasu K.: Sağlık Hizmetlerinin Örgütlenmesinde Kamu-Özel Ortaklığı, SBF Dergisi, 66/3, 2011, s.259).

Devletin yurttaşına sunmakla yükümlü olduğu ne kaldı?! Küreselleşmenin ulusal devletlere karşı olduğu, ama ondan da vazgeçemediği çok yazılıp çizildi. Yine bu yazılarda şu söylendi : Küresel egemenlerin kafasındaki, tüm zenginlikleri merkeze çekmek, ama yoksullaşan kitleleri de yerlerinde tutmak. Yukarıda da gördüğümüz gibi, sağlık alanımızı da rant kapısına çeviren küresel güçler, hastalanan ve yoksullaşan yurttaşlarımızın ülke sınırlarından taşmaması için, bir tek güvenlik güçlerini özelleştirmeyecek. Gerisi adım adım özelleştirilecek ve gelirleri dünyanın merkezine aktarılacak.

Buna kayıtsız kalabilir miyiz? "Susma sustukça sıra sana gelecek" sloganının ne kadar doğru olduğunu, yaşam pratiği doğruluyor. Ülkemizde, haksızlıklara karşı susmayan, kendi geleceği için değil ama kendi-dışındakilerin geleceği için çırpınmış ve çırpınan bir sürü insan var. Bizim de onlara -en azından- borcumuz gereği, hakkımızı savunmamız gerek.

NUSRET H.FİŞEK HALK SAĞLIĞI HİZMET ÖDÜLÜ

Türk Tabipleri Birliği'nin 1992 yılından beri verdiği Nusret H.Fişek Halk Sağlığı Hizmet Ödülü bu yıl da sahibini buldu. Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Başkanı Prof.Dr.Onur Hamzaoglu, bu yıl ki ödülü kazanan oldu . Kendisini kutluyoruz.

Ödül gerekçesi şöyle açıklandı : "Halk sağlığı fel-sefesinin, halk sağlığı camiası, sağlık ortamının tüm bileşenleri ve topluma yaygınlaştırılmasına yönelik akademik, hizmet, yayın ve meslek örgütü faaliyetleri; halk sağlığı ile ilgili çeşitli konularda yapmış olduğu araştırmalar ve araştırmaların toplumla paylaşılması; yine son yıllarda Kocaeli Dilovası'nda çevre sorunlarının halkın sağlığına olan etkisi ile ilgili yürüttüğü çalışmalar ve sonuçlarının toplumla paylaşılması benzeri toplumcu, halk sağlıkçı duruşu" ödüle değer görülmüştür.

Prof.Dr.Onur Hamzaoglu, sanayi kaynaklı çevre kirlenmesinin yarattığı tehlikeye dikkat çeken çalışmalarıyla gündemde. Bilim insanı sorumluluğuyla, bulgularını toplumla paylaşmakla suçlanıyor. Prof. Dr. Onur Hamzaoglu 6 Ocak 2011 tarihinde Demokrat Kocaeli Gazetesi'ne verdiği bir demeçte Dilovası bölgesinde yaşayan çocukların kakalarında ve annelerin sütlerinde ağır metaller bulunduğunu, bunun da ileride kanser ve benzeri ciddi sağlık sorunları yaratacağına dikkat çekmişti. Bu dönemde, onurlu bilim insanı olmak da zor.

Prof.Dr. Onur Hamzaoglu'nun ödül konuşması (Fotoğraf: Başak Çetin)

Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı ile Dilovası Belediye Başkanı, önlem almak yerine, 'halkı galeyana getirdiği' iddiasıyla hakkında savcılığa suç duyurusunda bulunmuş ve Prof.Dr. Hamzaoglu'nu "şarlatan"lıkla suçlamıştı. "Önlemek ödemekten daha ucuzdur" sloganını yalanlarcasına, iki başkan "Suçlamak, önlemekten daha ucuzdur" diye düşünüyor olmalı. Ama yanılıyorlar.

Dilovası'ndaki zehirli atıkların, çevre halkı üzerinde yaptığı etkiler kanıtlandığında, tüm yetkililerin, fabrikaların yumak oluşturduğu bu yörede, bu fabrikalarda çalışanların sağlığının ne kadar kötü bir durumda olduğunu düşünmeleri gerek. Ama ne Çalışma Sosyal Güvenlik Bakanlığı, ne belediyeler ve ne de korkutulan üniversite bu konuya eğilmiyor.

Kocaeli Üniversitesi Rektörlüğü'nün talimatı ile kurulan komisyon, Dilovası'nda anne sütünde ve bebeklerin dışkısında ağır metaller bulunduğu yönünde sonuçlar içeren bilimsel araştırmayı "henüz bilimsel bir dergide yayınlanmadan önce kamuoyuna açıkladığı" gerekçesiyle Prof. Dr. Onur Hamzaoglu'na uyarı cezası verdi. Hamzaoglu, karara itiraz edeceğini ve bilimsel verileri sorumluluk hissettiği halkla paylaşmayı sürdüreceğini söyledi.

Yurttaşın "bilme hakkı" nerede kaldı?! Zehirin içe-

risinde yaşayacak ama sormayacak. Soranlar sorgulanacak. İki yüzlülük bu.

Türk Tabipleri Birliği Dilovası Raporu'nu yayınladı. Dilovası'nda yaşanan çevre kirliliği ve halk sağlığı sorunlarını konu eden bütün bilimsel çalışmaların derlendiği bu rapor hem çözüm önerilerini de içeriyor; hem de Dilovası örneğinde akademik dünyada yapılan çalışmaların daha yaygın ve anlaşılır biçimde görünür kılınmasını sağlıyor.

<http://www.onurumuzusavunuyoruz.org/dokumanlar/dilovasirpr.pdf>

Prof.Dr.Hamzaoğlu, geniş bir bilim insanı çevresince ve sivil toplum örgütlerince desteklenmekte. Kocaeli'nde onu destekleyen yürüyüş yapıldığı gibi, imza kampanyası da açıldı.

Resim, <http://gundem.milliyet.com.tr/dilovasi-nda-profesor-onur-hamzaoglu-na-destek-yuruyusu/gundem/gundemdetay/28.05.2011/1395906/default.htm> adresinden alınmıştır.

Böylesi bir ortamda, Nusret Fişek Halk Sağlığı Hizmet Ödülü'nü alması, çok yerinde olup, ona desteğin bir ifadesidir. Bu destekler çok önemli ve ülkemizin geleceği açısından da çok önemli. Daha dün, Dilovası'nda otomobillerin üzerine kaplayan beyaz toz bulutu, kimbilir çevre halkının solunum sisteminde nasıl bir etki yaptı? Hiç kuşku yok ki, bunu da ortaya çıkaracak olan bilim insanlarıdır ve yüreklenmelidirler.

ÇALIŞAN ÇOCUKLAR FOTOĞRAF VE KARİKATÜR KARMA SERGİSİ

Sergimiz, Anadolu gezisinden yeni döndü. Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde, 3 Kasım Anma Etkinlikleri Kapsamında, bizlerle yeniden buluştu. Ankara'da bizlerle birlikte kısa bir süre kaldıktan sonra Eskişehir'e geçecek. Eskişehir Tepebaşı Belediyesi'nin "Çocuk Hakları Günü" etkinlikleri kapsamında bu kez Eskişehir halkı ile buluşacak. Sergimiz, Vakfımızın 8 yıl boyunca fotoğraf yarışmalarıyla elde ettiği "çalışan çocuk fotoğrafları arşivi"nden ve 2 yıl boyunca karikatür yarışmasıyla elde ettiği "çalışan çocuk karikatürleri arşivi"nden seçtiğimiz yapıtlardan oluşuyor. Bunların yanında, "Çocuk Hakları Sözleşmesi"nden Alıntıları ve "Çalışan Çocukların Sloganları"nı da izleyebilirsiniz.

Sanatçılar birarada (Fotoğraf: Doruk Fişek)

BARIŞ DİNLETİSİ

Sevda Cenap And Vakfı, her yıl olduğu gibi bu yıl da, genç sanatçı dostlarımızı özendirerek, Nusret Fişek anısına bir Barış Dinletisi'nde bizlerle buluşturdu. Bora Ateşyakan (piyano), Meriç Karataş-Funda Yazıksız-Cansın Gündüz (soprano), Çağdaş Koçak'ın (Tenor) şan resitali, yorgun bir günün sonunda hepimiz için nefis bir ziyafet oldu. Kulaklarımız insan sesinin eşsiz nağmeleriyle doldu ve bizi çekip başka bir dünyaya götürdü. Bize bu duyguyu yaşatanlara ne kadar teşekkür etsek az.

Sergi Açılışından bir görünüm.. (Fotoğraf: Mehmet Arslan Güven)

Anti-sosyal Politikalar, Siyasal Patikalar

Ümit SARIASLAN*

"Ahlak yukarıdan aşağı ağır."

Bertrand Russel

...
Anadolu taşrasında genç bir öğretmen olarak görev yaparken her yazısını ipe çektiğimiz bir gazeteci-yazar vardı. Salt *gazeteci-yazar* demek ne derece doğru olur bilemem; ama o, usta gazeteciliği yanında usta da bir yazardı ve unutulmayacak denemeleriyle (ya röportajları...) *bizim* klasiklerimiz arasında yerini almıştı. Yaşam, yaşanagiden bu yargımızı doğruladı. O yazar **Sadun Tanju** idi.

Durup dururken değil, sizin son dergide yayınlanan "Sosyal Politika'ya ilişkin İkinci Büyük Hükümet Darbesi..."^(*) (Çalışma Ortamı, Sayı: 118) ve yaşadığımız "traji-komik" in (!) itkiyle aklıma düştü Sadun Tanju. Onca yıl sonra, yazarın *Salmanasar Gururu ve Korkuyorsun Sen* başlıklı iki yazısına yeniden bakmak için "**Kutsal İnekler**"i (Bilgi Y. 1976) bulmamla, sararmış sayfaların harmanında savrulmam bir oldu.

O, her biri, bir diğerini önceleyen, ya da biri ötekini dalında göverip-gelişen yazıların tümü, temelde *tek bir yazıyı* kurup-gövdelendiriyordu sanki: **İnsana ve insan onuruna saygılı bir yasa ve yaşam egemenliği**. Fel-sefeyle şiirin, toplumsal olanla bireysel olanın terazisinde tartılmış damıtık metinlerle; aklın ve yüreğin kardeşliğiyle örölüp, örgülenmiş bu yazılarla yazar, bizi bir iç hesaplaşmasına, sel önünde kütük olmaktan kendi olmaya, kendi olmaya çağırıyordu.

...
Sadun Tanju anlatıyor:

"Bir Fransız filmi gördüm. İşsiz kalan iki tiyatro oyuncusu yaşayabilmek için küçük küçük dolandırıcılıklara başlıyorlar. Önceleri karın doyurma, günlük ihtiyaçları sağlama yönünde elde ettikleri başarılarla, giderek, *ahlaksal kuralları varmış gibi görünen toplum yapısının her türlü hileye, dolandırıcılığa ve sahteciliğe yatkın olduğunu* keşfediyorlar. Vurgunlar büyüyor ve parayla beraber saygınlık da geliyor. Bu saygınlık öylesine güçlü ki, resmi kişiler işin farkına vardıktan sonra da, başarının önünde şapkalarını çıkararak, yükselmesini becermiş ahlaksızlığa olan hayranlıklarını belirtiyorlar." İnsan etiyile, insan onuruna beslenip büyüyen daha büyük ve tiranik örgütlenmelerin, bu tipik toplumsal sayrılıktan beslendiğini çarpıcı örneklerle vurgulayan yazar, sıradan insanların hamuruna karışmış aynı illetin tuğlalarıyla yükselen daha *"itibarlı ve korunmuş"* öteki yapılar/yapılanmalara getiriyordu sözü. Kendi toplumunu kıyasıya eleştirdiğini vurguladığı bir Amerikalı toplumbilimciye. Egemen sınıfın gözlerden saklamak için binbir düzen kurup-kotardığı siyasal iktidar yapılanmasını didik didik ettiğini söylediği *Wright Mills*'a. Onun "*Çağdaş toplumların demokratik, özgür ve uygar görünümünün altında nasıl bir 'başka ahlak', daha doğrusu ahlaksızlık olduğunu*" işlediği "**İktidar Seçkinleri**" adlı yapıtına:

* Yazar

** "Sosyal Politika'ya ilişkin İkinci Büyük Hükümet Darbesi..." (Çalışma Ortamı, Sayı: 118) başlıklı yazıda "Sol" politika olmadan "sosyal politika" nasıl olur ayrıntılarıyla anlatılmış; Sabiha Sertel'le Zekeriya Sertel'i birlikte düşününce, sade bizim değil, dünyanın yaşadığı trajedi daha netleşiyor. (Emel Danişoğlu, Sabiha Sertel'den Günümüze Sosyal Hizmet Eğitiminin 50. Yılı, Cumhuriyet, 9 Ekim 2011)

"Bugünkü demokratik görünümlü toplumlar, aslında, işlerini yürütmek isteyen egemen güçlerin aracı haline getirilmekte ve kendine ihanet eder duruma düşürülmektedir. Aydınlatmak yerine karartmak, diriltmek yerine öldürmek, gerçek yerine iftira, çamur, Wright Mills'ın Amerikan demokrasisini yönetenlerde bulduğu ortak öğeler budur."

Sonra sözü bir Amerikalıdan alıp, başka bir Amerika-lıya veriyordu:

Amerikalı yazar *Robert Penn Warren*'ın "**İktidar Çamuru**" adlı romanındaki bir "tip'e, *Vali Willie Stark*'a çeviriyordu gözlerimizi. Onun gözünden Amerikan tipi demokrasinin nasıl işlediğini anlatıyordu. "İktidarda olmak, iktidarı kaybetmemek için bütün değer yargılarını, ahlak, namus, erdem kavramlarını çiğneyip geçer Vali Stark. Bir tek kural vardır onun için. Politika çamur içinde yapılır ve temiz kalmak isteyenlere de çamur atılır! Vali Stark, toplumun temiz ve erdemli tanıdığı kişilere de çamur bulaştırmak işini başarıyla yürütür. Geçmişteki en önemsiz, en masum ilişkiler bile onun için *malzemedir* ve rakibi savunmaya zorlamak amacıyla en hurda ayrıntılar bile *saldırı aracı* olarak kullanılabilir."

Sadun Tanju, sözün burasında, yine Wright Mills'ın "*üst ahlaksızlık*" dediği toplumbilimsel saptamaya vurguyla sürdürür yazısını: "*Bir toplumda en üst çevrelerle orta düzeydeki çevreler bile kurnaz ve işini bilir olmanın yeterliğine her şeyden çok inanmaya başlamışlarsa, böyle bir toplumda bireysel ahlak duygusu olan kişilere rastlamak güçleşir; çıkarıcılığa, işini bilir olmaya dayanan bir toplumda ahlak ve vicdan sahibi bireyler yetişmez olur.*" Yani 'üst ahlaksızlık' aslında toplumu ve bireyleri bozmanın, yozlaştırmanın bir metodudur. O (Mills) kendi toplumunda, *süper devlet Amerika'da bile halkın ve bireylerin nasıl ince metotlarla budala, güdümlü, sadece kendilerine şırınga edilen sözler ve fikirlerle hareket eden robotlar haline getirilmek istendiğini* görmüştür..."

...
Hızla *Amerikanlaştırılan* bir dünyada, bize, sosyal politikaların artık devreden tümüyle çıkarılacağı bir yarını haber verip, titizlikle uyaran yazınızı okurken *sorunun* sırtını dayadığını düşündüğüm o toplumsal sayrılığın gölgesi de yazınız boyu peşimi bırakmadı. Onun için olmalı ki Sadun Tanju'nun o iki yazısını anımsadım. Bugün de içerdikleri dışarıya, yakından uzağa bu yazılarda dile getirilen kamusal/kurumsal/insani sayrılık dallanıp, budaklanarak sürmüyor mu? İyi de, bireysel ve tabii ardisıra toplumsal vicdanın *iflas ettirilmesi* üzerine kurulacak bir dünya, olabilecek dünyaların en kötüsü değil midir?!

Böyle bir dünyayı kurup üretenler de, son çözümlemelerde sırtlarını yaslayacakları son duvarı da yitirmiş olmayacaklar mıdır? Böyle bir dünyanın yeniden insanca, topluca ve toplumca, bir *erdem ortak tabanı* üzerinde kirinden/pasından arındırılması olanak ve olasılığı var mıdır? Vardır elbet; ama, bireysel ve toplumsal düzlemde önce ve öncelikle, Mills'ın sözünü ettiği o "üst ahlaksızlık"ın ya da ahlaksızlıklar ahlaksızlığının ayırına varmak koşuluyla. Üstelik, "üst ahlaksızlık" koalisyonu üzerine kurulu tiranik dünya, aynı "iflas"ın gözlerden gizlenmesi için suç ortaklıklarını büyütme, kirlilik coğrafyasını daha da genişletmek, bunun için de, o en büyük ahlaksızlığın, emperyalist savaşın tamtamlarını çalmaya başlamışken...

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

Tehlikeyi Tanıyalım

Taş Duvarın Örülmesi

Mustafa TAŞYÜREK*
(mustafatasyurek@fisek.org.tr)

Durum: Sel tehlikesine karşı yapılan beton kanalın taş duvarlarla yükseltilmesi. Usta ve işçiler (kanal kenarına mekanik araçlarla taşınan) değişik şekil ve boyda taşa konulacak yere göre gerekli şekil vermekte, sonra konacakları yere kucaklayarak kol gücü ile götürmektedir.

İşçilerin bu çalışma sırasında karşılaşılabileceği tehlikeyi tanımlayabilir misiniz ?

Neler Olabilir ?

1. İşçiler taşı kaldırırken bel'lerini incitebilir.
2. İşçiler taşı taşıırken, takılıp düşebilir, bu durumda ayak ezilmesi, bacak kırılması gibi tehlikelere maruz (sunuk) kalabilir.
3. İşçiler taşın kayması veya düşmesi sonucu ayak ve el parmaklarının ezilmesine neden olabilir.
4. İşçiler taşı duvara yerleştirirken (yüksekten) aşağıya düşebilir.
5. Çalıştıkları hava koşullarına bağlı olarak aşırı sıcak veya soğuğa maruz kalabilirler.

> Yanıtı 13. sayfada

* Kim. Müh., İş Sağlığı+İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı
Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi (1978-1985)
İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Denetim Kurulu Üyesi

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Şeyda AKSEL
Prof. Dr. Yasemin GÜNAY BALCI
Jeom. Erdoğan BOZBAY
Prof. Dr. Ayşen BULUT
Ecz. Dr. Ayçe ÇELİKER
Prof. Dr. Murat DEMİRCİOĞLU
Prof. Dr. Necati DEDEOĞLU
Dr. Seyhan ERDOĞDU
Mak. Y. Müh. Aykut GÖKER
Prof. Dr. Bahar GÖKLER
Dr. Uğur GÖNÜL
Prof. Dr. Güler Okman FİŞEK
Prof. Dr. A. Gürhan FİŞEK
Prof. Dr. Hamit FİŞEK
Prof. Dr. Kurthan FİŞEK
Oya FİŞEK
Prof. Dr. Alpaslan IŞIKLI
Prof. Dr. Ali Esat KARAKAYA
Prof. Dr. Müge ERSOY KART
Prof. Dr. Muammer KAYAHAN
Prof. Dr. Ahmet MAKAL
Prof. Dr. Ferhunde ÖZBAY
Prof. Dr. Nevzat ÖZGÜVEN
Prof. Dr. Şerife Türcan ÖZŞUCA
Mümtaz PEKER
Prof. Dr. Sarper SÜZEK
Kim. Müh. Mustafa TAŞYÜREK
Dr. Engin TONGUÇ
Prof. Dr. İsmail TOPUZOĞLU
Mim. Y. Müh. Cihat UYSAL
Prof. Dr. İsmail ÜSTEL
Dr. Ecz. Leyla ÜSTEL

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU'NUN YİTİRDİĞİMİZ AMA HEP ARAMIZDA OLAN ÜYELERİ

Doç.Dr. Ömer Tunç SAVAŞÇI
Prof.Dr. Cahit TALAS

İÇİNDEKİLER

- **ANIMSA**
Toplum Hekimliğine Gönül Verenler (6) : Hekim Ceyhun Atuf Kansu 2
Engin TONGUÇ
- **BASINDAN**
En Acı Ekmek Parası 5
Ramazan İMRAĞ - Posta Gazetesi
- **ÇOCUK HABER**
Kaplumbağa Hızı İle Çocukları 6
Feyza CENGİZ
- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**
171 İşçi İşyerinde Öldürüldü 8
Mustafa TAŞYÜREK
- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**
Dünyada ve Türkiye'de Sağlığa
ve Sağlık Çalışanlarına Yönelen Şiddet 11
Umur AŞKIN
- **TOPLUM**
Az Zamanda Çok İşler Yaptı 14
A.Gürhan FİŞEK
- **TOPLUM**
Patatesle Gelen Mutluluk 21
Erdoğan BOZBAY
- **ANIMSA**
Nusret Fişek'i Anmayı Hala Sürdürüyoruz 18
- **YAŞAM**
Anti-sosyal Politikalar, Siyasal Patikalar 22
Ümit SARIASLAN
- **BULMACA**
İki Dakika Düşün: Tehlikeyi Tanıyalım : Taş Duvarın Örülmesi 23
Mustafa TAŞYÜREK

Kütüphane

Nusret H.Fişek Bilim ve Sanat Ortamı

<http://kutuphane.fisek.org.tr>

- **Sahibi:** Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi
Vakfı Adına
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
- **Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:**
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
- **Yönetim Yeri:** Selanik Cad. Ali Taha Apt. 52/4
Kızılay 06650 ANKARA (e-posta: bilgi@fisek.org.tr)
Tel: 0312 419 78 11 • **Faks:** 0312 425 28 01 - 395 22 71
- Web sayfası: www.fisek.org.tr
- Çalışma Ortamı Dergisi'nde yayınlanan yazılar,
resimler kaynak gösterilerek kullanılabilir.
- Bu dergide yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Bu bir HAKEMLİ dergidir.

- Çocuk Dostu'muz olanlara dergi ve kitaplarımız
düzenli olarak gönderilmektedir.
Sizleri de **Çocuk Dostu'muz** olarak görmek isteriz.
- Çalışma Ortamı Dergisi iki ayda bir yayınlanır.
(Yerel Süreli Yayın)
• ISSN 1302-3519
- **Sayı:** 119 • **Kasım - Aralık 2011**
• **Ücretsizdir**
- **Yapım ve Basım:** Büyük Anadolu Medya Grup
İstanbul Cad. Elif Sk. Sütçü Kemal İşhanı No:7/188
İskitler 06060 ANKARA
Tel: 0312 384 30 70 (Pbx) • **Fax:** 0312 384 30 57
Baskı Tarihi : 18 Kasım 2011